

Klubo „13 ir Ko“ žinios

2008 m. pavasaris Nr. I (39)

Žurnalas leidžiamas nuo 1998 m.

Irmos Barauskaitės-Klimkienės piešinys.

ISSN 1648-9462

9 771648 946005

15 metų – daug ar mažai?

Danguolė Survilaitė
Klubo „13 ir Ko“ vadovė

Kovo 24-ąją Klubui „13 ir Ko“ sukako **15 metų**. Dar nenusprendėme, kaip jį pažymėsime. Sakoma, kad paprastai jubiliejiniai yra visi metai, todėl laiko dar turime. Tuo labiau, kad rudenį, rugsėjį, bus dar vienas mūsų jubiliejus – 10 metų žurnalui „Klubo „13 ir Ko“ žinios“. Galime ir dar kokią nors sukaktį prisiminti, pavyzdžiui – 10 metų nuo pirmojo Lietuvoje kalendoriaus su psichikos ligonių piešiniais išleidimo...

Pirmąjį, kuklų **penkmetį** minėjome „Draugystės“ kino teatre Naujojoje Vilnioje. Žiūrėjome filmą apie misterį Byną, buvo svečių iš kitų organizacijų, sveikinimų, vaišės. Specialiai jubiliejui išleidome lankstinuką, buvo padarytas molinis medalis. Tais pačiais metais pasirodė pirmasis mūsų „Žinių“ aštuonių puslapių laikraštukas. Dabar „Draugystė“ – valkatų buveinė, pastatas stovi apgriuvęs, su išdaužytas langais, užkaltais lentomis. Graudu, kad niekam nereikia to namo, kaip ir daugelio kitų Vilniuje. O juk pritaikius jie puikiai galėtų tikti neigiamųjų reikmėms.

Klubo **10-mečio** proga Lietuvos medicinos bibliotekoje surengėme paveikslų parodą „Klubui „13 ir Ko“ – 10 metų“. Tai buvo ketvirtoji mūsų paroda šioje bibliotekoje. Jubiliejaus proga išleidome 28 puslapių žurnalą su spalvotu viršeliu, kurį specialiai iliustravo Irma

Barauskaitė. Ji pavaizdavo dėlionę, susidedančią iš Klubu emblemos elementų – du paukšteliai, plazdantys surištame voke. Dabar jau nepaklausime emblemos autoriaus Rimtauto Oškučio, kokius simbolius jis sudėjo į savo piešinį, bet jo sukurta emblema kiekvienam iš mūsų reiškia ir skrydį, ir vienybę, ir laisvę, ir glaudžius tarpusavio santykius. Tame jubiliejiniam žurnalo numeryje rašėme apie svarbiausius laimėjimus, spausdinome istorija jau tapusias nuotraukas, Klubu nariai dalijosi išpuodžiais, ką jiems reiškia Klubas.

2006 m. buvo **13-os metų** jubiliejus. Tokio niekas nepažymi, bet mums magiškasis skaičius „13“ labai svarbus. Paminėjome ir 13-ąjį žurnalo išleidimą, kuriam Rimtautas Oškutis specialiai nupiešė piešinį su giedančiu paukšteliu, verkiančiu ir besišypsančiu veidais. Irma Barauskaitė Klubu jubiliejaus proga žurnalo viršeliui nupiešė skrendantį aitvarą. Klubu nariai sveikino Klubą, linkėdami jam ilgos ir vaisingos veiklos.

15-tąsias Klubu metines patys prisiminė keli Klubu nariai, kitų organizacijų atstovai. Ar didelis amžius organizacijai – 15 metų?

Jau daug kartų rašėme, ką nuveikė mūsų organizacija. O kokia jos ateitis? Ką ji reiškia Klubu nariams? Į pastarąjį klausimą aktyvesni Klubu nariai dažnai atsakinėja visokiuose susitikimuose su kitomis organizacijomis, duodami interviu žurnalistams. Tačiau vis dažniau išgirstu iš Klubu narių (net iš aktyvesnių), kad jie neturi noro ką nors daryti. Dėl tų žmogiškųjų išteklių stokos ir nusprendėme šiais metais kiek atsipūsti, nebevykdyti daug pastangų reikalaujančių projektų, o daugiau užsiimti kultūrine veikla, išvykomis, psichikos ligonių meno propagavimu. Žinoma, pacientų teisių gynimas, kova su psichikos ligonių stigma ir diskriminacija – visada bus mūsų veiklos prioritetai.

Vartydama senus žurnalus, žiūrinedama nuotraukas, prisimenu tuos, kurie Klubu jau seniai nebelanko, bet kuriems Klubas vienaip ar kitaip padėjo tapti savarankiškais ir užmiršti savo ligą. Kai kurie susitvarkė savo gyvenimą, turi šeimas, dirba. Jie gyvena pakankamai saugiai ir gerai be mūsų. Sėkmės jiems! Bet ar tikrai visiems gerai?

Ričardas buvo mūsų poetas, jo puikios eilės spausdintos pirmoje Klubu eilių rinktinėje „Vėjo malūnai“; jis rašė straipsnius pirmuosiuose žurnaluose, buvo vienas iš pirmosios valdybos narių, dalyvavo pirmoje ekskursijoje į Lenkiją, Suvalkus, dabar, kaip kadaise rašė Zina – „atrado poeziją šeimoje“... Manau, kad poezija šeimoje paprastai būna tik iš pradžių, o vėliau prasideda proza. Kaip ir mūsų Klubu veikloje – ne tik kavos gėrimas ir pyragų valgymas.

Davidas taip pat buvo valdybos narys, dalyvavo Klubu stovykloje prie Balžio ežero, važiavo į *Hamlet Trust* seminarą Krokovoje. Jis norėjo, kad Klubas būtų „elitinis“: dažnai sakydavo, kad nereikia Klubui daug narių, užtenka apie 20 „rinktinių“. Gal jis ir buvo savaip teisus. Irma Barauskaitė Davido 55-ojo gimtadienio proga žurnale apie jį parašė gražius žodžius. Kur dabar Davidas: Vokietijoje ar Izraelyje? Ar laimingas, ar turi su kuo bendrauti? Kai kas iš Klubu narių jį retkarčiais mato Vilniuje – sako, jis atvažiuoja neigiamumo pensijos prasitęsti...

Edmundas L., dalyvavęs viename iš pirmųjų seminarų Lenkijoje, ekskursijose, o paskiau pasakęs, kad nemato prasmės toliau lankytis Klube. Kažin, kokią prasmę dabar turi jo gyvenimas?

Andrius, dalyvavęs tarptautinėse konferencijose Lenkijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje, išnyko iš Klubu akiračio, tačiau susiklosčius aplinkybėms, tik po 6 metų pertraukos mus prisiminė, klausė, ar neišbraukėme jo iš narių. Priimsim, laukiam.

Audronė, dalyvavusi daugybėje ekskursijų po Lietuvą (Telšiuose, Jasiuliškyje, Šiauliuose, Kėdainiuose, Molėtuose ir daug kur kitur), stovyklose Palangoje, Nemunaityje, Gdynėje, lankiusi teatro spektaklius, priklausiusi Klubu aktyvui, rašiusi straipsnius į žurnalą, dabar teįstengia retkarčiais paskambinti telefonu. Ar tau gerai, Audrone, vienai tarp keturių sienų? Ar tau nereikia mūsų?

Egidijus – poetas, vienas iš „Vėjo malūnų“ autorių, piešiantis, dalyvavęs stovyklose Augustave ir Gdynėje, gyvenantis čia pat, Naujojoje Vilnioje, bet neprisiverčiantis pas mus ateiti.

Tyliai išnyko Vaclava, Igoris Š., Vaclavas, Gintaras, retai pasirodo Antanas, Danguolė, Nijolė... Ne, ne darbas juos atitraukė nuo Klubu veiklos. Kaip žinome, nė vienas iš jų nedirba. Dauguma iš jų nedalyvauja ir kitų organizacijų

veikloje. Ar jiems nebuvo įdomu? Pastaraisiais metais vis mažiau būdavo pramogų, vis daugiau rimtos veiklos. Ar buvo per sunkios tos nedidelės pareigos, kuriomis bandėme su jais pasidalyti, pavyzdžiui, išplauti kavos puodelius? Gal kai kam pasirodė per didelis 5 litų metinis nario mokestis? Gal kai kuriems trukdo bendrauti bloga sveikata? Ar prireiks jums mūsų, kai jums bus labai blogai?

Dar kartą norisi perfrazuoti garsųjį Amerikos prezidento posakį: tu neklausk, ką tau davė Klubas, o pasakyk, ką tu Klubui davei? Negaliu nepaminti tų „duodančiųjų“, kurie patys dažnai sunkiai kovoja su psichikos sveikatos, buities ir kitomis problemomis, daug metų pasiaukojamai dirba Klubui, o kartu ir visų Lietuvos psichikos pacientų labui. Tai trijulė: Zina, Monika, Edmundas, pacientų teisių gynėjai, dažniausi mūsų žurnalo korespondentai. Zina – pacientų teisių gynimo ekspertė, ji puikiai žino visus psichikos pacientams aktualius įstatymus, dalyvauja visuose teisiniuose seminaruose, sprendžia praktiškas pacientų teisių gynimo problemas, teikia juridines konsultacijas suinteresuotiems asmenims. Jos straipsniai mūsų žurnale pasižymi aštrumu, kritiškumu. Neveltui Švėkšnos psichiatrijos ligoninės direktorius J. Vyčius pavadino Ziną „geriausia žurnaliste tarp pacientų“. Monika, būdama GAMIAN-Europe narė, atstovauja Klubui, taip pat ir visiems psichikos pacientams Europos lygmeniu. Paskutiniaisiais metais Monika tapo pacientų saugos eksperte Lietuvoje. Įdomų jos straipsnį apie Jeruzalę, Izraelį ir dalyvavimą GAMIAN-Europe valdybos posėdyje skaitykite šiame žurnalo numeryje. Apskritai šitas jubiliejinis žurnalo numeris, galima sakyti, sukurtas daugiausiai Monikos pastangomis. Ji surado žinių apie psichikos ligonių globėją Šv. Dimfną ir dalijasi jomis su mūsų žurnalo skaitytojais. Edmundas ne tik rūpinasi mūsų taisyklinga lietuviška kalba, bet ir akiračiu; jo straipsniai visada platus, išsamūs, pažintiniai, su gausybe enciklopedinių žinių (Edmundas su Monika visada paieško savo straipsniams papildomų duomenų bibliotekose, internete). Kad mes su Edmundu panašiai galvojame apie Klubą, rodo jo straipsnelis šiame numeryje apie Klubo jubiliejų.

Mūsų Dijana, daug metų tyliai ir kantriai dirba savo darbą, pavaduodama Klubo vadovę organizacinėje veikloje, bendraudama su Klubo nariais, išklaudydama juos ir padrašindama. Tai ir yra tikroji psichoterapija, kuriai sveikatos apsauga neturi įkainių. Galiu paminėti daug Klubo narių, be kurių nebūtų mūsų Klubo. Tai nepamainomas mūsų vairuotojas Vladimiras (visada optimistiškas, geranoriškas ir nuoširdus), leidėjas ir rėmėjas Bronius, Tautginas, Olegas (apie jo jubiliejų perskaitysite šiame numeryje), Raimondas, Juozapas, Gimžauskų šeimyna, Valentinas, Aleksejus, Edita, Marijanas ir Alvydas (pastarieji penki dirba, retai apsilanko Klubo susirinkimuose, bet visada prisimena, kad 2 % savo pajamų reikia skirti Klubo veiklai); nuolatinė mūsų rėmėja Liudmila; tai tylūs mūsų veiklos liudytojai ir dalyviai: Andžejus iš Švenčionėlių, Eduardas, Ona. Tai nauji Klubo nariai: Janas, Živilė, Lina, Aloyzas iš Utenos. Tai mūsų dailininkė ir patarėja Irma, bendramintė Lina, šiuo metu besidarbuojanti svetimos šalies senukų labui. Tai mūsų skaitytoja, neakivaizdi dailininkė ir poetė Valinija iš Kauno, skaitytojai ir korespondentai Valdas iš Palangos, Vladas iš Jonavos.

Atleiskit, jei kurį nors pamiršau. Myliu jus visus, jūs – mano draugai, pagalbininkai, rėmėjai, gerbėjai, beveik – mano šeima. Jums skiriu savo energiją, dėmesį, kartais griežtesnes pastabas ir pamokymus. Visiems jums Klubo jubiliejaus proga linkiu daug sveikatos, ištvermės, kantrybės, geros nuotaikos ir ištikimybės Klubui!

* * *

1998 m. labai džiaugėmės savo Klubo 5-erių metų gimtadieniu: Naujosios Vilnios „Draugystės“ kino teatre užsisakėme salę, žiūrėjome „Poną Byną“, buvome surengę savo piešinių parodą, interviu ėmė žurnalistai, buvome pasiruošę kuklių vaišių, o visi Klubo nariai gavo po keraminį medalį šiai sukakčiai prisiminti. Visada, kaip ir šeimoje, smagu švęsti pirmąsias, mažąsias sukaktuves.

O dabar mūsų Klubui jau 15! Kaip nevyriausybinė organizacija subrendome, įgijome patirties, išsiplėtė veiklos sritys, tapome pripažinti ne tik respublikos, bet ir tarptautiniu mastu, ir tuo galima tik pasidžiaugti. Galbūt didžiumai mūsų narių užtenka susitikus pasibūti kartu, apsilankyti kultūriniuose renginiuose, paiškylauti, nuvažiuoti į nematytas vietas arba kurti, piešti, o paskui savo darbus išvysti kasmet Klubo rengiamose parodose, tačiau mūsų valdybos narių darbas kiek platesnis: važiuojame anketuoti pensionatų bei psichiatrijos ligoninių pacientus, dalyvaujame konferencijose, seminaruose užsienyje ir Lietuvoje, tačiau visa tai privalome aprašyti Klubo žurnale, ir jei kas mano, kad išvyka į užsienį – grynas poilsis, klysta: tai ir fizinės, ir protinės ištvermės reikalaujantis darbas.

Galime pasidžiaugti ir tuo, jog kasmet surengiame seminarų užsieniečiams, na, o pernai, spalio viduryje, suorganizavome I-ąją Klubo konferenciją, sukėlusią didelį atgarsį Lietuvos žiniasklaidoje. Šis mūsų renginys, nors ir pirmasis, buvo labai sklandus ir sulaukė tik palankių atsiliepimų.

Be to, šiemet „Klubo „13 ir Ko“ žinių“ žurnalas švenčia 10-ąsias savo leidybos sukaktuves. Už jo egzistavimą labiausiai norėtūsi padėkoti Klubo pirmininkei gydytojai Danguolei Survilaitei: prasidėjęs nuo kuklaus 8-ių puslapių laikraštuko, dabar jis tapo solidėsnis – praėjusį rudenį žurnalo puslapių skaičius buvo šoktelėjęs net iki 60-ies!

Ir nors didelių iškilnių neruošime, betgi pats Klubo 15-os metų gyvavimas – šventė, o didžiausias įvertinimas – mūsų pasiekti laimėjimai. Tikiuosi, kad ir ateitis mums bus ne mažiau palanki. Tad šiom dviem progom norėčiau pasveikinti visus Klubo „13 ir Ko“ narius, mūsų draugus bei šio žurnalo skaitytojus!

Edmundas Mažonas

Pacientų teisių gynimas

Savi namai – geriausia

Edmundas Mažonas

Pavasariškai šiltą, ūkanotą šios žiemos rytą dviem dienom, su nakvyne, patraukėme į Didvyžių pensionatą anketuoti, – tai jau 7-asis pensionatas, kuriame apsilankė mūsų Pacientų teisių gynimo grupė. Kaip paprastai, važiuojame Klubo nario Vladimiro Lukanovo vairuojamu autobusiuku. Iš viso mūsų buvo šeši, dar važiuojo gyd. D.Survilaitė, D.Gaurilčikienė, M.Nemanytė, nauja Klubo narė Lina ir aš, Edmundas.

Didvyžių pensionatas yra maždaug už 10 km nuo paties Vilkaviškio. Šiame krašte niekada neteko būti, nors man, kauniečiui, jis nėra labai tolimas – nuo Kauno turbūt tėra 100 km. Šis pensionatas, kaip ir visi mūsų ligi šiol aplankytieji, įsikūręs buvusiam dvare. Išlikę užrašyti seniausios šios įstaigos gyventojos Uršulės Jasminskaitės pasakojimai apie tarpukario laikų Didvyžių prieglaudą, 1928 m. tuometinės vyriausybės nurodymu įkurtą dvaro šeimininko grafo Geištaro pastatuose. Ši moteris pasakojo, kad palatos tais laikais buvusios labai nešvarios, aptekusios parazitais, gyventojai – apiplyšusiais drabužiais. Bėdžiams pirtį pakurdavo tik per didžiąsias bažnytinės šventes, maistas – ne koks. Jei pristigdavę maisto, globotiniai eidavę po apylinkes duoneliuoti, todėl šią prieglaudą vadindavę elgetynu. Yra žinoma, kad

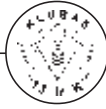
Pacientų teisių gynimo grupės nariai prie pagrindinio pensionato korpuso – senojo Geištarų dvaro.

gyvenamasis dvaro pastatas ir pirtis statyti 1860 m. Per karą globotiniai buvo evakuoti į Marijampolę, vėliau parvežti atgal. Nuo 1963 m., sutvarkius apniokotą dvarą ir pastačius naują triaukštį pastatą, prieglauda pervadinta psichochronikų invalidų namais ir juose apgyvendinta 320 žmonių. Šiomis dienomis ir toks pavadinimas šiurpus, ir tuometinės sąlygos, sprendžiant iš pastarųjų dešimtmečių permainų, taip pat mažai turėjusios priminti dabartines.

Kaip visada, tik atvažiuavę pirmiausiai susitikome su pensionato administracija: direktore Stanislava Gražina Grigienė, čia dirbančia jau nuo 1988 m., direktorės pavaduotoja Ona Budriene, Asta Mikalonienė ir Renata Mališkiene – sveikatos ir socialinės priežiūros padalinių vedėjomis. Sužinojome pagrindinius pensionato duomenis: Didvyžiuose dirba 10 slaugytojų, 15 socialinių darbuotojų (3 iš jų – užimtumo) ir 62 soc. darbuotojų padėjėjai. Iš viso čia gyvena 294 žmonės, 154 moterys ir 140 vyrų, maždaug du trečdaliai gyventojų turi psichikos sutrikimų, kiti – intelekto. Šiame pensionate iš visų mūsų aplankytųjų daugiausiai neveiksnių – 134 (69 moterys ir 65 vyrai). Klausėme, kodėl tiek daug. Darbuotojos mums paaiškino, kad 2001-2002 m. vyriausybė buvo iškėlusį sąlygą, kad į pensionatus priimtų tik neveiksnius žmones, todėl pensionatui reikėję atitikti tokį reikalavimą. Tačiau šiuo metu penkiems žmonėms stengiamasi veiksnumą atiteisti. Didvyžiai, kaip ir visi pensionatai, labiausiai stokoja finansavimo, o tai dar apsunkina faktas, kad šis pensionatas įsikūręs dalyje buvusio dvaro pastatų: neseniai buvo beveik baigta statyti nauja katilinė, tačiau paveldosaugininkai statybas liepė nutraukti ir tvarkyti senąją. Pensionatas tikisi, kad šį nebaigtą pastatą ateityje bus galima paversti užimtumo centru. Nors pagrindinis dvaro pastatas, naudojamas kaip vienas iš pensionato korpusų, yra atnaujintas ir suremontuotas, tačiau dar du senieji pastatai apverktinos būklės ir paveldo sergėtojams jie visai nerūpi. Kita visiems pensionatams būdinga bėda – specialistų stoka. Ypač reikėtų psichiatro ir odontologo. Tik Strūnos pensionate šiuo atžvilgiu matėme kitokią padėtį.

Truputį atokiau pensionato korpusų yra buvęs žinybinis daugiabutis triaukštis namas, kur šiuo metu 56 pensionato globotiniai gyvena savarankiškai, kai kurie – poromis. Viena pora yra gavusi bažnytinę santuoką (civilinės dėl neveiksnumo įforminti negali). Dauguma žmonių kambariuose gyvena po du ar tris, daugiausiai – keturiose, nors yra gyvenančių ir po vieną.

Šis pensionatas išskirtinis tuo, kad vis dėlto turi gyventojų tarybą (pagal įstatymus ji būtina), sudarytą iš devynių pensionato gyventojų. Gyventojų tarybos nariais gali būti tik pavyzdingo elgesio žmonės, pirmininką išsirenka patys tarybos nariai. Susitikę klausėme apie jų veiklą. Pasirodo, jie sprendžia ne tik buitines problemas, teikia pasiūlymus dėl maitinimo ar gyvenimo sąlygų, bet

Pensionato direktorė Stanislava Gražina Grigienė ir Monika Nemanytė.

Pensionato gyventojų taryba su Klubo nariais.

ir pasikvietę apsvarsto kokio keblumus keliančio gyventojų elgesį, sudrausmina. Vienas iš tarybos narių eina organizacines pareigas: jei važiuojama į ekskursiją, rengiami gimtadieniai, vyksta koncertai arba pensionato gyventojas išlydimas į paskutinę kelionę, jo pareiga visiems tai pranešti ir suburti. Visi tarybos nariai susirgusiems ir nuobodžiaujantiems pensionato draugams paskaito jų mėgstamų kūrinių, prablaško, o vienas tarybos narių, Narvydas Paulionis, pats rašo eiles, pensionatas 2005 m. sudarė ir išleido jo rinktinę „Širdingi žodžiai“.

Grįžtant prie problemų: tiek personalas, tiek gyventojų taryba mano, kad pensionatai turėtų būti specializuoti ir pagal amžių, ir pagal negalią – turintys psichikos ir intelekto sutrikimų turėtų gyventi atskirai. Seni žmonės nėra patenkinti triukšmingu jaunimu, norėtų ramybės. Kitas Lietuvoje dar neišspręstas ir, kaip žinau,

nesprendžiamas klausimas – tai darbingų, nesunkią intelekto negalią turinčių žmonių įtraukimas į visuomenę. Kai pensionato salėje kalbėjomes su gyventojais ir vienas jų papasakojo apie savo veiklą: moka pinti iš vytelių, prie pensionato iš šakų yra nupynęs dekoratyvinį šulinį su svirtimi, komponuoja puokštes, mezga, – pirmą sykį pagalvojau, kad tokie žmonės, dirbdami fizinį, ne protinį darbą, **yra perspektyvesni už mus, turinčius psichikos sutrikimų**: jie nepatiria sunkių depresijų ir destruktivių pakylėtumo tarpsnių, nevartoja psichotropinių vaistų, todėl jiems nereikia kęsti šalutinio vaistų poveikio. O dabar gi iš specialiųjų mokyklų jie siunčiami tiesiai į pensionatus. Žinoma, kai intelekto sutrikimas itin sunkus, gyvenimas pensionate visai pagrįstas, tačiau labai dažnai šių žmonių galimybės neatskleidžiamos, neugdomos. 1995-1996 m. dalyvavau vienos savanoriškos organizacijos programoje, pasirinkau darbą sutrikusio intelekto vaikų globos namuose. Auklėtojų pareiga – sėdėti ir žiūrėti, kad vaikai ar paaugliai nesipeštų, nors yra grupių, kur yra ir kalbančių, sugebančių bendrauti vaikų. Kai su ta pačia organizacija 1996 m. pavasarį apsilankėme Vokietijoje, Miunchene, mums parodė analogiškus globos namus. Buvau nustebęs: mokytojas Dauno sindromą turintiems 10-12 metų vaikams lentoje aiškino sudėties ir atimties veiksmus iki 10, ir jiems visai neblogai sekėsi! Pas mus šie žmonės tarsi „nurašyti“, tai ką bekalbėti apie visai lengvą intelekto sutrikimą turinčius jaunuolius. Labai gaila, kad Lietuvoje tokia padėtis, ir jeigu tai nerūpi pačiai valstybei, tai šių vaikų tėvus, jų organizacijas raginčiau maištauti prieš tokią „tvarką“.

Vienas iš delikačių klausimų, apie kurį tedrįstame kalbėti puse lūpų, – tai pensionato globotinių ir bet kokių neįgaliųjų lytinis gyvenimas. Atrodytų savaime suprantama, kad ir neįgalieji, – nesvarbu, kokios negalios,

Susirinkimas salėje.

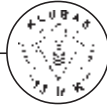
– yra drauge ir biologinės būtybės, taigi ir poreikiai – kaip visų. Tačiau, kaip buvo pastebėta viename iš seminarų, ligi šiol neįgaliuosius linkstama įsivaizduoti tarsi asmenis be lyties, „sutauringinti“ vos ne iki angeliškų, dvasinių esybių, o mintys apie galimą savo lytinių poreikių tenkinimą atrodančios tiesiog nepadorios. Užsienio praktika kitokia: egzistuoja neįgaliųjų intymaus gyvenimo konsultavimo centrai, leidžiami šviečiamieji leidiniai neįgaliesiems ir, kaip jau esame rašę viename Klubo žurnalo numerių, netgi visai palankiai žiūrima į masturbaciją kaip į vieną iš lytinės įtampos apmalšinimo būdų. Bet kai papasakojau vienai draugei, jog kai kuriuose pensionatuose buvo nupirkta „netikrų moterų“ (lėlių), ji tai suprato kaip pokštą. Kodėl gi visuomenė nesiširpina faktu, kad tokios pat „laikinos draugės“ skiriamos tolimojo plaukiojimo jūreiviams?.. Kalbant apie Didvyžius, šitoks problemos sprendimas nepasiteisino: vyriškiai nenorėjo pakaitalo – jiems reikėjo gyvo žmogaus. Taip pat buvo atmesta mintis tam tikslui turėti atskirą kambarį, kur poros netrukdomos galėtų pasibūti, mat tuomet reikėtų eiti raktų, visi matytų ir žinotų, su kuo, kur ir ko eini: tai taptų vieša. O apskritai šiame pensionate lytinio gyvenimo problemos tos pačios kaip ir visuose: pastojama, gimsta vaikas, kuris netrukus atiduodamas į kūdikių globos namus, nes tėvai juo pasirūpinti negali, be to, sąlygų vaikams auginti pensionatuose nėra. Tačiau tokie atvejai nėra dažni.

Ir paskutinis spręstinas klausimas: į pensionatą atsiunčiami asocialūs, girtaujantys arba besikvaišinantys žmonės, kurie čia sukelia nemažai galvos skausmo. Pagal įstatymą tokie žmonės į pensionatus neturėtų būti siunčiami, bet neretai dokumentuose tai nuslepama. Pensionato administracija, apsidrausdama, su savivaldybe sudarė sutartį, kad per tris mėnesius nuo žmogaus apsigyvenimo šiame pensionate, išaiškėjus tokioms

problemoms, turi teisę atsisakyti tokio asmens. Beje, pensionatas išnuomojo nedideles patalpas parduotuvei, kurioje globotiniai gali nusipirkti ne tik būtinųjų prekių, bet ir alaus bei putojančio vyno (šampano), beveik nevaržomai. Šį faktą galima vertinti įvairiai: iškyla girtavimo pavojus, tačiau, anot administracijos, norintieji vis viena netoliese rastų pilstuko „taškų“, spruktų už pensionato teritorijos, o tuomet būtų dar sunkiau – reikėtų jų ieškoti. Todėl pardavinėjant vietoje galima šiek tiek pakontroliuoti, o ir grėsmė apsinuodyti abejotinos kokybės gėralais sumažėja.

Dailės studijoje.**Bibliotekoje.**

Į Didvyžių pensionatą atvykome su nakvyne, pirmąją dieną anketavome minėtame daugiabutyje (kuriame ir apsiostojome) savarankiškai gyvenančiuosius, o kitą dieną nuo pat ryto – bendruosiuose pensionato korpusuose. Mums aprodė visą pensionatą: užimtumo

kambarius, kur lipdoma iš molio, pinama iš vytelių, gana didžiulę biblioteką, gražų kambarį, kuriame gyventojai švenčia asmenines šventes, gimtadienius, kas antri metai rengiamas artimųjų dienas. Didvyžiuose yra viskas, kas būtinausia – kopolytėlė, šarvojimo kambarys. Taip pat yra ir izoliatorius, kur slaugomi šiaip susirgę žmonės arba laikinai patalpinami patiriantys ūmią psichikos krizę, kol bus galima juos nuvežti į ligoninę. Man šiame pensionate labiausiai patiko tai, kad dauguma globotinių patys rūpinasi savo kambarių tvarka ir švara, gana savarankiški. Pensionatas nėra labai jau prabangus, tačiau tvarkingas, švarus ir, kiek leidžia išgalės, prižiūrimas, remontuojamas. Didvyžiai – didžiausias iš keturių Marijampolės apskrityje tokio tipo pensionatų. Apklausos duomenis rasite straipsnio pabaigoje.

Paežerių dvaras – už keleto kilometrų nuo Vilkaviškio, to paties pavadinimo ežero pakrantėje. Rūmai iš išorės suremontuoti, gražūs. 1795-1799 m.m. juos suprojektavo architektas Martynas Knakfusas, o interjeras buvo įruoštas 1800-1808 m.m. Kita dvaro ansamblio dalis – oficina, pastatyta 19 a. viduryje. Tai buvusios buitinės paskirties dvaro patalpos atskirame pastate, dabar jos atnaujintos ir iš išorės, ir iš vidaus. Pinigų oficinai atnaujinti paaukojo iš šio krašto kilusi Amerikoje gyvenanti išeivė Magdalena Birutė Stankūnienė. Trečiasis pastatų ansamblio akcentas – belvederio bokštas, vėliausias dvaro statinys (antroji 19 a. pusė). Yra žinoma, kad dvaro istorija siekia 16 – 17 amžius, Kazimiero Jogailaičio valdymo laikus, kuomet dvaras atiteko Michailui Glinskiui. Tuo metu Sūduvos krašto jau nebevargino ištisiniai karai su kryžiuočiai, o po žemėtvarkos (valakų) reformos ūkiai tapo našesni. Nežinoma, kas ilgą laiką valdė Paežerius, tačiau internete rašoma, kad 17 a. viduryje Paežeriai priklausė stambiems magnatams – Raudondvario Zabielsoms. Senuosiuose raštuose ši giminė Kauno apskrityje minima nuo 16 a. Ji, be Paežerių, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystės (LDK) teritorijoje valdė dar kelias dešimtis dvarų. Priešpaskutinis Raudondvario Zabiela, Antanas, savo valdas padalijo sūnums. Jauniausiajam sūnui, LDK kavalerijos vicebrigadininkui Simonui Zabielai (1750-1824), be kai kurių kitų vietovių, atiteko ir Paežeriai. Su jo vardu ir sietina rezidencinių rūmų statyba. Mirus Simonui Zabielai, 19 a. (1807-1816m.m.) Paežeriai atiteko dvarininkų Gavronskių giminei, kuri baigė įrengti rūmų interjerą. 19 a. viduryje ši giminė įsigijo ir daugiau Suvalkijos dvarų. Dvare Gavronskiai nuolat negyvendavo, čia jie atvažiuodavo iš Varšuvos tik vasaroti, dažniausiai liepą. Po I-ojo pasaulinio karo Paežerių dvare apsigyveno p. Gavronskienė. 1939 m. iš jos Paežerių dvarą nupirko bankininkas J. Vilokaitis. Jo iniciatyva rekonstruotas centrinio pastato interjeras,

Vyksta apklausa.

Svetingai priimti, po pietų atsisveikinome su administracija ir atėjusiais mus išlydėti gyventojais. Kaip paprastai, važiuodami į tokias apklausas apsilankome ir kokioje įdomesnėje vietovėje, šį kartą – Paežerių dvare.

Prie Paežerių dvaro (trečia iš dešinės – Didvyžių pensionato direktoriaus pavaduotoja Ona Budrienė).

Dvaro oficina.

įvestas centrinis šildymas, nugriauta dalis dekoratyvinių koklių krosnių, nors viena, labai graži dar išlikusi. Per II-ąją pasaulinį karą J. Vailokaitis pasitraukė į vakarus. Sovietmečiu dvaras buvo paverstas vištide, laikyti gyvuliai. Aišku, tai labai nuniokojo pagrindinį, gražiausią pastatą. Oficinoje kurį laiką veikė parduotuvė.

Muziejaus darbuotoja skundėsi, kad Paežerių dvaras vyriausybei nerūpi, kadangi jis nepatenka į saugotinausių objektų septynioliktuką. Viduje prašmatnus dvaro interjeras tiesiog akyse byra, nors, anot specialistų, vienos iš salių parketas – unikalus, ir jį būtina kuo skubiau restauruoti. Nuo 1995 m. dvaras perduotas Lietuvos dailės muziejui ir čia įsikūrė Suvalkijos krašto dailės galerija, tačiau, mano manymu, ekspozicija nėra labai turtinga. Dvarą supa gražus didžiulis parkas, norėtuši tikėtis, kad šiam architektūros ansamblui nebus leista galutinai sunykti.

Grįždami dar užsukome į **Vilkaviškį**. Istoriniai šaltiniai byloja, kad 1791 m. gruodžio 9 d. Lietuvos ir Lenkijos valdovas Stanislovas Augustas pakartotinai patvirtino miesto teises ir dovanojė miestui senąją herbą – tai mėlyname herbinio skydo lauke raudona heraldinė dviguba lelija. Jeigu šios teisės ir herbas buvo patvirtinti pakartotinai, išeitų, kad visa tai buvo padaryta ir anksčiau, tačiau apie tai duomenų neradau. Šiuo metu Vilkaviškis, priklausantis Marijampolės apskrīčiai, turi seniūnijos statusą, 2001-ųjų duomenimis, jame yra maždaug 13 283 gyventojai. Per šį miestą teka Šeimenos upė. Dar Paežerių dvare matėme tarpukario laikų Vilkaviškio planą, kur buvo pažymėtos net dvejios žydų kapinės, dvi sinagogos, stačiatikių cerkvė, evangelikų liuteronų ir katalikų bažnyčios, taigi šis miestas buvo daugiatautis bei turėjęs ne vienos tikybos atstovų. Kaip ir visur per II-ąją pasaulinį karą, ir Vilkaviškyje žydų bendruomenė buvo žiauriai išžudyta.

Matėme Švč. Mergelės Marijos apsilankymo katedrą. Jos likimas gana įdomus: per karą bombarduota, vėliau – po plytą išnešiotą, išardytą bažnyčia nepriklausomybės laikais, 1998 m. buvo atstatyta ant senųjų pamatų, remiantis turimomis nuotraukomis ir kitomis išlikusiomis apie žinomis jos buvusią konstrukciją. Lėšos surinktos iš užsienyje gyvenančių lietuvių aukų per palyginti trumpą laiką – 7-erius metus (nuo 1991 m.). Nors geriau išsižiūrėjus matyti, kad bažnyčia nesena, tačiau tikriausiai ir nesistengta to nuslėpti: tokiu būdu parodoma ir ši bažnyčios istorijos dalis. Mane sužavėjo nuostabūs skaisčių spalvų bažnyčios vitražai.

Dar kiek pasivaikščioję po miestelį, apytamsiu patraukėme namo. Aš, kaip visada, išlipau anksčiausiai – Kaune, savo Klubo draugams po dviejų darbo Didvyžiuose dienų linkėdamas gero kelio ir poilsio.

Grįžęs iškart pagalvojau: kad ir kokie geri būtų

Vilkaviškio katedra.

valdiški namai, tačiau tikruosiuose, savuose – geriausia. Bet jeigu jau likimas pasisuktų taip, kad neturėtum kitos išeities, norėtuši gyventi kuo jaučiau ir saugiau. Savo apklausomis to ir siekiame. Dėkojame Didvyžių personalui už malonų priėmimą ir visiems pensionato gyventojams, sutikusiems mums paskirti savo laiko ir atsakyti į anketas.

Didvyžių pensionato gyventojų apklausos rezultatai

Į anketos klausimus atsakė 99 gyventojai (arba 33,6 %) iš 294 čia gyvenančių. Tai palyginti nedaug, tačiau, kaip ir visuose pensionatuose, atsakyti į klausimus nesugebėjo dauguma. Iš **294 globotinių – beveik pusė neveiksnūs 134 (45,6 %)**. Tai žymiai daugiau, nei mūsų aplankytuose kituose pensionatuose (Strūnoje iš 208 – 29, arba 13,9 %, Prūdiškėse iš 155 – 29, t.y. 18,7 %, Jasiuliškyje iš 342 – 65, arba 19 %).

Savo noru iš apklaustųjų čia apsigyveno 43 (43,4 %), 41 (41,47 %) – globėjų arba artimųjų pageidavimu, 2 (2,02 %) – teismo sprendimu; 13 perkelta iš kitų įstaigų. Iš visų apklaustųjų 37 (37,4 %) mano, kad turėdami būstą būtų galėję gyventi savarankiškai, savimi pasirūpinti; tai panašus skaičius, kaip ir Strūnos pensionate (38,7 %). Didžioji dauguma patvirtino, jog atvykus į pensionatą jiems buvo išaiškintos vidaus tvarkos taisyklės (89, arba 89,8 %) ir jie žino, į ką iš pensionato administracijos

kreiptis, jeigu būtų nepatenkinti gyvenimo sąlygomis (96, arba 96,9 %).

Socialinių darbuotojų rūpinimusi gyventojų užimtumu buvo patenkinti 96 apklaustieji, arba 96,9 %. Taip pat dauguma teigė, kad pensionato darbuotojai gerbia jų asmenybę, pasibeldžia į duris prieš įeidami į kambarį, į juos kreipiasi vardu. Tačiau papildomose pastabose 3 gyventojai išsakė nepasitenkinimą kai kurių socialinių darbuotojų paslaugomis bei požiūriu į juos kaip į asmenis, sakė pasigendą darbinės veiklos, negali realizuoti savo galimybių.

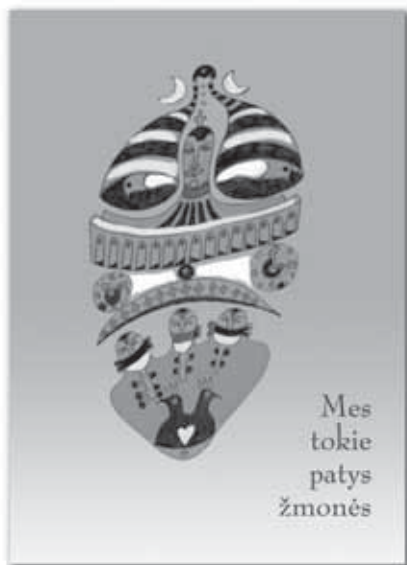
Jeigu dėl negalios sunku susitvarkyti kambarį, visada tai padeda padaryti pensionato darbuotojai – teigė visi 99 apklaustieji. Į darbinę veiklą įtraukiama tik gyventojui norint, – nurodė 96 gyventojai (96,9 %).

Nemažai gyventojų skundėsi maitinimu. Kad maistu patenkinti, teigė 60 apklaustųjų (arba 60,6 %),

nepatenkinti – 39 (39,3 %). Papildomose pastabose globotiniai nurodė, kad maistas galėtų būti įvairesnis. Aštuoni gyventojai (8,08 %) sakė patyrę smurtą iš aptarnaujančiojo personalo (tai šiek tiek daugiau nei kituose pensionatuose, pvz.: Strūnoje – 2, Prūdiškėse – 3, Jasiuliškyje – 3, Linkuvoje – 4). Palyginti daug – 21 globotinis (arba 21,2 %) skundėsi tarpusavio smurtavimu (nors šie duomenys neišsiskiria, lyginant su jau minėtais pensionatais – Strūnoje – 15, arba 30,6 %, Prūdiškėse iš 31 apklaustojo – 11, arba 35,4 %, Linkuvoje iš 54 apklaustųjų – 6, arba 11,1 %, Jasiuliškyje iš 76 apklaustųjų – 23, arba 30 %).

Poreikį lytiniams santykiams sakė turį 39 gyventojai (39,3 %), kad buvo mokomi saugių lytinių santykių, nurodė 86 (arba 86,8 %). Visgi trys moterys pripažino, kad joms buvo taikytas nėštumo nutraukimas, teigė taip nusprendusios pačios.

Pacientų teisių gynimo grupė

Stigma ir diskriminacija

„Mes tokie patys žmonės...“

2007 m. Klubas „13 ir Ko“ vykdė projektą „Psichikos sutrikimų patyrę asmenys – prieš jų stigmavimą ir diskriminavimą“. Projektą finansavo Lietuvos sveikatos apsaugos ministerija (SAM) ir GAMIAN-Europe. Konferencijos, įvykusios spalio 11 d., medžiaga išleista atskiru leidiniu, kuris netrukus bus pristatytas visuomenei.

Klubo „13 ir Ko“ informacija

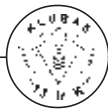
Psichikos liga ir stigma šeimoje

2007 m. gruodžio 12 d. Šiaulių apskrities psichiatrijos ligoninės (ŠAPL) direktoriaus E. Mikaliūno ir Psichosocialinės reabilitacijos skyriaus vedėjos A. Rybakovienės pakviesti, Vladimiro vairuojamu mikroautobusu Zina, Nijolė, Raimondas, Juozas ir aš, Dijana, vykome į konferenciją „Asmuo, psichikos liga, šeima: paramos ar stigmos skatinimas“. Konferencijoje sveikinimo žodį tarė A. Rybakovienė, kuri padėjo Sveikatos apsaugos ministerijai ir Šiaulių APL administracijai už pagalbą dalyvaujant projektuose, tobulinant psichosocialinę reabilitaciją.

Konferencijos tema buvo pasirinkta dėl kelių priežasčių. Pirma, tai – prioritetinga sritis. Antra, 2007 m. spalį ir lapkritį ligoninės darbuotojai lankėsi Estijoje, Tartu mieste. Specialistai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos,

Švedijos, Suomijos sprendė klausimą, kaip įvertinti psichosocialinės reabilitacijos efektyvumą. Tam atliekami moksliniai tyrimai. Skaitovai iš Švedijos parėmė savo pranešimą šiais tyrimais. Nuspręsta, kad darbas su šeima daro įtaką socialinės reabilitacijos efektyvumui. Trečia priežastis – ligoninė nuo 2005 m. ieško būdų, kaip darbuotojai galėtų dirbti su šeimomis. Ši sritis labai svarbi, tačiau, anot A. Rybakovienės, struktūruoto darbo dar nėra. Ligoninė antrus metus vykdo psichosocialinės reabilitacijos ir su ja susijusių projektus. Apie Lietuvos psichikos sveikatos strategiją papasakojo ŠAPL direktorius E. Mikaliūnas. Jis kalbėjo apie paslaugas arčiau gyvenamosios vietos, apie tai, kad nuo 2008-2013 m. prie ligoninių turėtų įsikurti:

1. Krizių intervencijos centras

2. Vaiko ir šeimos centras

3. Dienos stacionaras prie psichikos sveikatos centrų (20-30 vietų), kur būtų gydomi ligoniai, kad nepatektų į stacionarą

4. Aktyvaus gydymo namuose ir gerontopsichiatrijos tarnybos

Direktorius E. Mikaliūnas apgailestavo, kad psichosocialinė reabilitacija vykdoma tik dviejose ligoninėse: Šiaulių APL ir Vilniaus m. psichikos sveikatos centre. Apie psichologinę, socialinę pagalbą ir tarpusavio paramą klientų šeimoms ir artimiesiems papasakojo psichosocialinės reabilitacijos skyriaus soc. darbuotoja V. Bertulienė. 2005 m. įvykdyta programa šeimoms nariams, 2006 m. – užsiėmimai šeimynykščiams, kurių artimieji patyrė pirmąją psichozę. Nuo 2008 m. turi pradėti veikti klientų tėvų bendravimo grupė, dar vėliau planuojama įsteigti ir pacientų brolių bei seserų bendravimo grupę. Anot V. Bertulienės, šios programos reikalingos, kadangi susirgus vienam šeimos nariui, sutrikdoma visa šeima, ir ji turi žinoti apie psichikos ligas, kaip elgtis su tokiu ligoniu ir pan. V. Bertulienė pasakojo, kad 2005 m., pradėjus įgyvendinti programą, reikėjo daug pastangų organizuojant paskaitas šeimoms nariams. Didelio susidomėjimo nebuvo. Buvo bandyta aiškintis, ko norėtų šeimos nariai. Pasirodė, kad šeimos labai užsisklendusios, nenori jokios pagalbos, rūpinasi tik savo ligoniu, prašė rekomendacijų, kaip apsaugoti nuo streso. 2006 m. šeimos nariams buvo pasiūlyti grupiniai užsiėmimai. Tikslas – teikti informaciją ir konsultacijas apie pagalbos poreikį, mokyti įvertinti šeimos stipriąsias ir silpnąsias puses, kaip įveikti problemas, suteikti reikiamą informaciją apie gydymą, reabilitaciją, kartu aptarti pasiektus rezultatus. Pirmąją grupę sudarė mamos, antrąją – klientų, patyrusių psichozę, šeimos nariai. Prieš pirmąjį užsiėmimą su kiekviena mama buvo dirbama individualiai. Mamos vengė susitikimų. Buvo sukurta terapinė aplinka, leista įsiklausyti į kitų patirtį. 5 mėn. susirinkę šeimos nariai dalijosi patirtimi. Buvo išskirtos problemos: ekonominė parama, būstas, įdarbinimas, problema sergančiajam ir besirūpinančiajam juo. Buvo nuspręsta garantuoti ilgalaikį mokymą.

Po kavos pertraukėlės vieno ligonio mama kalbėjo apie pagalbą sau ir savo artimajam. Ji pasakojo, su kokiomis problemomis susiduria, kai sūnų reikia paguldyti į stacionarą; apie tai, kaip pačiai sunku nuspręsti, kada sūnų laikas vežti į ligoninę, o kada ne. Paguldžius sūnų į ligoninę, lyg ir išsisprendžia trumpalaikė problema, bet tada prireikia pagalbos pačiai. Motina džiaugėsi, kad ligoninėje organizuojami užsiėmimai, kur galima nagrinėti problemas, pasitarti. Jos nuomone, tokie užsiėmimai labai reikalingi, ir jų turėtų būti daugiau.

Vilniaus psichosocialinės reabilitacijos centro psichologė I. Povilaitienė papasakojo apie įvairius jausmus, kuriuos patiria šeimos, kai jų narius ištinka psichožė. Artimųjų išgyvenimas susijęs su sielvartu, tai

– jausmų sumaištis, emocinė krizė. Ištikus psichozei, keičiasi žmogaus santykis su žmogumi. Tai lyg laikina netektis. Pirmiausia, su kuo susiduria artimieji, yra neigimas. Tai žmogiška reakcija, nes sunku susitaikyti, kad brangus žmogus serga. Neigimas liudija, kad reikia laiko visam tam suprasti. Vėliau būna liūdesys. Po neigimo suvokiama, kad įvyko kažkas baisu. Artimieji ligą išgyvena kaip tragediją. Paskui artimieji jaučia kaltę, kad neatpažino ligos, aiškindami ją paauglyste, draugų įtaka, kaltina save dėl bausmių vaikystėje. Toliau eina sumišimas, suglumimas: ar kada nors pasveiks, kokie bus padariniai?.. Apninka abejonės: ar tai liga, ar charakterio ypatumai? Dar vėliau gėda – labai paslėptas jausmas. Gėda, kad liga gali užkirsti vaikui karjeros galimybes, ypač užimantiems aukštesnius postus. Dar vėliau pykstama – artimieji pyksta dėl to, kad jiems nutiko tokia bėda. Pyktis nukreiptas į save ar kitus šeimos narius, į patį ligonį, į profesionalus dėl netinkamo gydymo ir į pačią sistemą. Po kiek laiko ateina palengvėjimas, susijęs su nuostata, kad sergančiojo elgesį nulemia liga. Tai suteikia žinios, mitų griovimas, parama iš specialistų, tai, kad daug žmonių serga psichikos liga. Artimųjų išgyvenimai yra skirtingi, jie priklauso nuo požiūrio į psichikos ligą. Pagalba: gebėjimas atvirai kalbėti apie ligą, žinios. I. Povilaitienė paminėjo, kad Vilniaus psichosocialinės reabilitacijos centre veikia dvi grupės:

I. Psichoedukacinė grupė – trumpalaikiai susitikimai aptariant ligos simptomus, prognozes, gydymą. Taip pat pokalbiai apie ekstrasensus ir egzorcistus (šėtono išvarytojus). Tai noras išbandyti viską, kad tik padėtų. Kalbama apie ligos atsikartojimus, bendravimo problemas, kaip užbėgti ligai už akių. Akcentas – tai, kas šiuo metu žmogui reikalinga.

II. Virtualus forumas internete – organizuoti pagalbą ir periferijos gyventojams. Į forumą daugiausia rašo ligoniai, tėvai, draugai. Siekiama, kad šeimos burtųsi, siektų geresnės gyvenimo kokybės, gautų reikiamas paslaugas, įsitvirtintų darbo rinkoje.

Toliau prasidėjo diskusijos. Buvo pasiūlymų įsteigti daugiau krizių intervencijos skyrių, kad šeimos gydytojai gautų informacijos iš psichiatrų. Švėkšnos PL direktorius J. Vičius sakė, kad daugiausiai susiduriama su informacijos stoka, kaip spręsti žmonių problemas, kurie gyvena toliau nuo centrų. Jo nuomone, reikia kuo daugiau bendrauti su žmonėmis, o artimiesiems nebijoti kreiptis pagalbos, tuomet bus geresnis rezultatas. Mums buvo malonu išgirsti tai, kad J. Vičius Ziną pavadino geriausia žurnaliste. Pasibaigus konferencijai buvome pakviesti pasivaikinti sumuštiniais ir kava. Padėkoję direktoriui E. Mikaliūnui už pakvietimą, išvykome namo. Jau tapo tradicija, kad grįždami iš Šiaulių užsukame į Šeduvos malūną. Taip padarėme ir šį kartą. Skaniai pavakarieniavę, aptarę dienos išpūdžius, pasukome Vilniaus link.

Dijana Gaurilčikienė
Psichikos sveikatos slaugytoja

Klubo kronika

- * **2007 m. gruodžio 3 d.** D. Survilaitė, D. Gaurilčikienė ir Z. Samsanavičiūtė dalyvavo konferencijoje „**Lygios galimybės visur ir visada – kasdienis gyvenimas**“. Konferencija vyko Vilniuje, „Crown Plaza“ viešbutyje, ir buvo skirta Tarptautinei neįgaliųjų dienai paminėti (skaitykite šiame numeryje).
- * **Gruodžio 7 d.** Klube „13 ir Ko“ susitikome su Vilniaus m. šeimų, turinčių psichikos ligonių, bendrija „Būkime kartu“ vadove Virginija Gruodiene bei Vilniaus m. neįgaliųjų užimtumo centro direktore Violeta Raupliene ir aptarėme bendradarbiavimo galimybes.
- * **Gruodžio 12 d.** Klubo vadovė D. Survilaitė dalyvavo X-ajame NVO forume, kuris vyko Vilniuje, „Šarūno“ viešbutyje“ (šiam nr.).
- * **Gruodžio 12 d.** 6 Klubo nariai dalyvavo Šiaulių psichiatrijos ligoninėje vykusioje konferencijoje „**Asmuo, psichikos liga, šeima: paramos ar stigmos skatinimas**“ (šiam nr.).
- * **Gruodžio 18 d.** D. Survilaitė, D. Gaurilčikienė, Z. Samsanavičiūtė ir M. Nemanytė dalyvavo Sveikatos apsaugos ministerijoje prie bendrojo stalo vykusioje diskusijoje „**Pacientų sauga**“. M. Nemanytė skaitė pranešimą (šiam nr.).
- * **Gruodžio 19 d.** šventėme Kalėdų vakaronę bendrijos „Būkime kartu“ patalpose.

1.

2.

1. *Prie vaišių stalo.*
2. *Trys Klubo profesionalės: socialinė darbuotoja Asta, slaugytoja Dijana ir psichiatrė Danguolė.*
3. *Vladimiras ir Zina žaidžia „segtukų nusegiojimą“, Dijana padeda.*
4. *Monika, apsilvilkusi savo naująjį Veltinio simpoziume papuoštą palatą, su šampano buteliu (kaip linkėjo palto autorė Eglė Ganda Bogdanienė).*

3.

4.

- * **2008 m. sausio 15 d.** mūsų Klubo nariai lankėsi „Aušros“ klube, veikiančiame prie Karoliniškių psichikos sveikatos centro (apie „Aušros“ klubą skaitykite šiame nr.).
- * **Sausio 30 d. – vasario 2 d.** Monika Nemanytė dalyvavo GAMIAN-Europe valdybos posėdyje, kuris vyko Izraelyje, Jeruzalėje (šiame nr.).
- * **Vasario 6 d.** Klubo susirinkime lankėsi „Aušros“ klubo nariai, vyko diskusijos, svečiai susipažino su mūsų laimėjimais ir problemomis. Monika dalijosi kelionės į Jeruzalę įspūdžiais (nuotraukose).
- * **Vasario 21 d.** D. Gaurilčikienė, R. Petravičius, Z. Samsanavičiūtė ir M. Nemanytė dalyvavo poezijos almanacho „Vasarynas“ pristatyme Vilniaus psichikos sveikatos centre (šiame nr.).
- * **Kovo 5 d.** Klubo susirinkime šventėme Olego Medvedevo, lankančio Klubą nuo pat jo įkūrimo dienos, 60-ties metų jubiliejų (šiame nr.).

Filosofai gina žmogaus teises

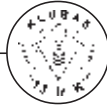
2007 m. gruodžio 3-iają, paminint tarptautinę Neįgaliųjų dieną, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba (NDNT) prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sukvietė apie 200 neįgaliųjų organizacijų bei valstybinių institucijų atstovų į metinę konferenciją „Lygios galimybės visur ir visada – kasdienis gyvenimas“. Konferencija vyko ištaigingame „Crowne Plaza Vilnius“ viešbutyje. Dalyvavome ir mes – Klubo atstovės: pirmininkė Danguolė Survilaitė, pavaduotoja Dijana Gaurilčikienė ir aš, Zina Samsanavičiūtė (nuotraukoje). Sutikome konferencijoje mūsų draugus iš Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos, Lietuvos psichikos negalios žmonių bendrijos „Giedra“, taip pat Neįgaliųjų reikalų departamento direktorę Genovaitę Paliušienę, mūsų Klubo projektų rėmėją ir, galime sakyti, taip pat ištikimą draugę. Belaukiant konferencijos pradžios šauniai koncertavo akordeonistų trio, mušdami į taktą koja ir taip linksmindami besirenkančius.

Zina ir Dijana.

- * **Vasario 11-12 d.** Pacientų teisių gynimo grupės nariai lankėsi Vilkaviškio rajono Didvyžių pensionate, apklausė pensionato gyventojus apie gyvenimo sąlygas (šiame nr.).
- * **Vasario 20 d.** D. Survilaitė, D. Gaurilčikienė, R. Petravičius ir M. Nemanytė dalyvavo konferencijoje apie neįgaliųjų įdarbinimo projektą „Angelas“; konferencija buvo surengta Vilniuje, viešbutyje „Novotel“ (šiame nr.).

Pirmieji susirinkusiuosius sveikino LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrė V.Blinkevičiūtė ir LR Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkas A.Sysas. Abu prelegentai pasidžiaugė, jog neseniai priimti Neįgaliųjų socialinės integracijos, Socialinių paslaugų,

Užimtumo rėmimo, Socialinių įmonių įstatymai per beveik dvejus galiojimo metus įtvirtino pozityvias permainas neįgaliųjų gyvenime. Teko išgirsti ir apgailestavimų, jog savivaldybių administracija nebendruoja ir nepasitiki neįgaliųjų organizacijomis, jų siūlymais, kad vis dar nevykdomi aplinkos pritaikymo neįgaliesiems reikalavimai, o darbdaviai neskuba pasinaudoti naujųjų įstatymų suteiktomis ekonominėmis paskatomis įdarbinti neįgaliuosius. Ministrė V.Blinkevičiūtė priminė, jog Jungtinių Tautų Asamblėjos 2006-12-13 priimta Neįgaliųjų teisių konvencija, kurią Lietuva (asmeniškai ministrė – aut.) pasirašė šiais metais kovo 30 d., įsigalios, kai ją ratifikuos dvidešimt valstybių, tarp jų ir Lietuva. Neįgaliųjų organizacijos, gindamos neįgaliųjų interesus, galėtų skatinti ir remti ratifikavimo procesą Lietuvoje.

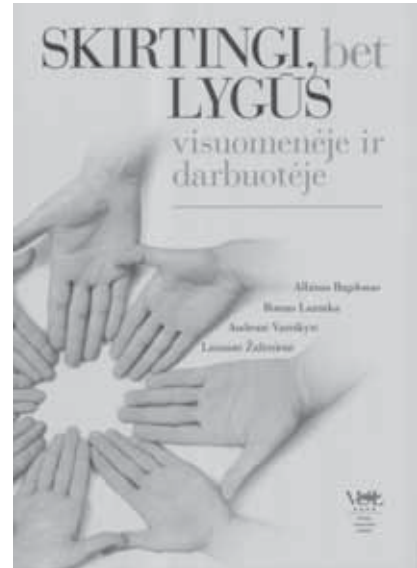
Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos direktorius Z. Skvarciany trumpoje išangoje paminėjo įdomius faktus iš Lietuvos istorijos, kaip valstybė ėmė šelpti gyventojus. Valstybė 1919 m. invalidams patvirtino nedideles pašalpas. 1926 m., nustačius pensijas kariams ir valstybės tarnautojams, buvo numatytas ir invalidumo pensijų mokėjimas šiems asmenims. Nuo 1941 m. iki 1991 m. galiojo trijų invalidumo grupių pensijos, invalidumas būdavo nustatomas remiantis mediciniais kriterijais. Nuo 1991 m. atsirado valstybinės medicininės socialinės ekspertizės komisijos, tačiau invalidumo nustatymo tvarka liko panaši į sovietinę. Tik 2005-07-01 įsigaliojo naujasis Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas bei naujieji neįgalumo ir darbingumo lygio nustatymo kriterijai ir tvarka. Pagal šią tvarką *vaikams neįgalumo lygį, o asmenims nuo 18 m. iki senatvės pensijos amžiaus darbingumo lygį nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Atsisakyta invalidumo termino, vietoj invalidumo grupių imta nustatyti neįgalumo ir darbingumo lygius. Numatyta nustatyti profesinės reabilitacijos paslaugų ir bendruosius pirminius specialiuosius poreikius.*

Konferencijoje iš pradžių buvo kalbama apie užsienio šalių patirtį, kaip jose sprendžiami neįgaliųjų reabilitacijos ir įdarbinimo klausimai. Apie tai kalbėjo Vilniaus universiteto docentas, mokslų daktaras R.Gurevičius. Jo pranešimo pagrindinė mintis – laimi visi, jeigu neįgaliesiems padedama sugrįžti į darbą. Tokia dabar yra ir daugumos Europos valstybių nuostata. Susimąstyti apie neįgaliųjų įdarbinimą Europos šalis privertė didelės socialinės išmokos neįgaliesiems. Didžiausios šios išmokos Didžiojoje Britanijoje ir Prancūzijoje. Jau dabar Austrijoje, Danijoje, Ispanijoje, Švedijoje neįgaliojo pašalpos prašymas automatiškai vertinamas kaip profesinės reabilitacijos prašymas. Šių šalių patirtis taip pat parodė, kad lemiamą reikšmę turi kuo ankstesnis grįžimas į darbą. Vėliau asmuo pripranta

prie savo kaip išlaikytinio statuso, ir kuo ilgiau nedirba, tuo sunkiau jam grįžti į darbą.

Konferencijos dalyvio krepšelyje radome ir knygą „**Skirtingi, bet lygūs visuomenėje ir darbuotėje**“.

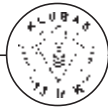
Knygos autoriai filosofai: A.Bagdonas – VU Filosofijos fakulteto Bendrosios psichologijos katedros profesorius, specialiosios psichologijos laboratorijos vedėjas, mokslų daktaras, R.Lazutka – socialinių mokslų daktaras, docentas, VU Filosofijos fakulteto Socialinio darbo katedros vedėjas, Socialinių ekonominių tyrimų instituto tarybos narys, L.Žalimienė – VU filosofijos fakulteto Socialinio darbo katedros docentė, mokslų daktarė, ir A.Vareikytė – Lietuvos mokslo tarybos nuolatinės komisijos narė, Lietuvos savi-

valdybių asociacijos direktoriaus patarėja. Taigi – visas mokslo darbuotojų žvaigždynas. Knyga skirta įvairialypei diskriminacijai aptarti ir, žinoma, iš filosofinių pozicijų, ji aptarta ir rekomenduota spausdinti Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto tarybos. Visi knygos autoriai ir skaitė tolesnius pranešimus, iš esmės pristatydami knygą. Pripažinsiu, kad man buvo sunkoka suvokti specialiuosius filosofijos terminus ir posakius Visgi buvo daug įdomiau klausytis jų nei pranešimų apie kovą su diskriminacija kituose seminaruose, kur daugiausiai skaitė teisininkai. Tuo, kas įstrigo labiausiai, pabandyčiau pasidalyti, drauge paskatindama paskaityti šią originalią knygą. Beje, daktarė D.Survilaitė suspėjo ne tik autografus susirinkti, bet ir asmeniškai papolemizuoti su kai kuriais autoriais.

A.Bagdonas suintrigavo jau savo pranešimo pavadinimu „Iš taško DV į tašką LG: lygių ir nelygių galimybių erdvės žvalgytuvės“. Pasirodo, jog taškas DV – tai yra „Dalyvumo varžymas“, o LG – „Lygios galimybės“. Autorius ir aiškino, kaip nueiti šį ilgą, nelengvą kelią, kol neįgalieji, tai pat ir kiti asmenys, diskriminuojami dėl amžiaus, religijos, įsitikinimų, seksualinės orientacijos ar tautinės priklausomybės, galėtų jaukiai jaustis bendruomenėje. Jis įvardijo už lygių galimybių plėtrą atsakingas institucijas. Viskas turi prasidėti nuo auklėjimo šeimoje, mokykloje, universitetuose, po to, žinoma, eina žiniasklaida, vyriausybė, ir tik tada pasitelkiamos nevyriausybines organizacijos ir tarptautinės institucijos. O pas mus, kaip žinoma, dabar viskas atvirkščiai.

R.Lazutka, kalbėdamas apie diskriminaciją dėl amžiaus darbo rinkoje, darbuotoją apibūdino kaip

kapitalą, į kurį pradžioje, kol jis jaunas, reikėtų investuoti daugiau, po to, per ilgą darbo laiką, įdėtą kapitalą atsiimti, o vėliau investuoti jau mažiau. To nenori darbdavys, nes darbuotojas neprisaistomas, įgijęs žinių gali išeiti dirbti kitur. To nenori nė pagyvenę darbuotojai, sunkiai pripažįstantys, kad jau nebepajėgia dirbti ir uždirbti lygiai su vidutinio amžiaus žmonėmis. Taip vertinamą diskriminaciją turėti darbą dėl amžiaus girdėjau pirmą kartą, kaip ir mintį, jog žmogui būtų geriau ne gauti pensiją, o dirbti, kol gyvena. Šitaip ir buvę prieš industrinę civilizaciją, kai ilgėjant amžiui mažesnėmis pajėgomis dirbta toliau.

Pranešėjos L. Žalimienės jau net pranešimo pavadinimas buvo sunkiai suprantamas – „Socialinių įmonių plėtra: neįgaliųjų užimtumo didinimas ir segregacijos dilema“ (čia jau mūsų redaktorius Edmundas iškart pasakytų: „Kam tiek tarptautinių žodžių, jeigu yra pakankamai savų – lietuviškų?“). Segregacija – tai atskirtis, atskyrimas. Dilema – vieno iš dviejų pasirinkimas. Ką rinktis: socialines įmones, kur dirba vieni neįgalieji, šitaip atskirti nuo kitų žmonių, ar plėtoti užimtumą bendrose įmonėse, – apie tai kalbėjo L. Žalimienė. Remdamasi tarptautine patirtimi, ypač Lenkijos ir Norvegijos, kur socialinių įmonių daugiausiai, taip pat manydama, kad socialinė įmonė gali tapti tramplinu į bendrąjį užimtumą, kalbėjoja siūlė Lietuvoje plėtoti abi kryptis.

Šiuo metu Lietuvoje yra 59 socialinės įmonės. Įmonės „Ūlos juvelyrų studija“ gaminiai buvo demonstruojami ir pardavinėjami konferencijos fojė. Tai didelio darbštumo reikalaujantys darbai, todėl įmonėje dirba kruopštumu pasižymintys proto negalios žmonės.

A. Vareikytė savo pranešimą, skirtą moterų lygioms teisėms, pavadino klausimu: „Dvi socialinės lytys: viena ar dvi galimybių linijos?“ Pradėjusi nuo moterų teises ginančių įstatymų, ji konstatavo, jog moters socialinis vaidmuo vis dėlto pirmiausiai priklauso nuo šalies kultūros, taip pat ir nuo ideologinių, politinių, institucinių veiksnių. Pranešėja pateikė daug skaičių ir statistikos. Turbūt daugeliui žinoma, kad nugyventu amžiumi moterys Lietuvoje pralenkia vyrus, (vyrų vidutinis amžius – 65,3 m., moterų – 77,1 m.), šalyje gyvena 53,4% moterų ir 46,6% vyrų. Socialiniai tyrimai parodė, jog pusė Lietuvos gyventojų mano, kad būti vyru ar moterimi mūsų visuomenėje nėra skirtumo. Kiti tyrimai rodo, jog esant bendram užimtumui 63,6%, moterų užimtumas siekia 61%, o vyrų – 66%, moterims lieka mažai prieinamos svarbios socialinio aktyvumo sritys: tarptautinė diplomatija, krašto apsauga, finansų sektorius ir kt. Optimistiškai nuteikia tai, kad iš 128 valstybių pagal lyčių lygybės indeksą Lietuva yra 12-oje vietoje. Lyčių lygybė – tai teisė būti skirtingais – vėlgi lyg ir pranešėjos kalambūras, bet – gyvenimiška tiesa.

Konferencijoje dar buvo parodytas filmas apie NDNT veiklą įgyvendinant profesinę reabilitaciją. Pabaigoje buvome pakviesti skanių pietų.

Zina Samsanavičiūtė

Reikia kurti pilietinę visuomenę

(X jubiliejinis NVO forumas)

Iš pradžių – apie straipsnių rašymą

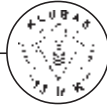
Kankindamasi prie šio straipsnio, puikiai supratau ir užjaučiau Klubo narius, kuriuos pati verčiu rašyti „užsakomuosius“ straipsnius apie įvairius renginius. Taip pat supratau, kad reikia iš karto sėsti ir parašyti tuoj po renginio, kol dar gyvi įspūdžiai. Kažin, ar daug kas skaito tas mūsų nuobodžias ataskaitas iš visokių renginių (apie tai po vienos konferencijos „Klubo žiniuose“ 2006, Nr.3/33 rašė ir Edmundas Mažonas), tačiau esame respublikinė nevyriausybinė organizacija, dauguma mūsų gyvena Vilniuje, kur vyksta daugiausiai svarbių renginių, todėl manome, kad skaitytojams svarbu sužinoti, kas vyksta NVO (nevyriausybių organizacijų) pasaulyje, kokios naujienos ir aktualijos. Žinoma, geriau rašyti apie tai, kas įdomu, linksma, diskutuoti. Labiausiai mėgstu rašyti kritinius straipsnius, kurie sukelia diskusijas. Kaip žurnalo redaktorė, turiu rašyti vedamuosius, komentarus daugeliui straipsnių, kaip Klubo vadovė manau esanti įpareigota paminėti Klubo jubilatus.

NVO forumai, kuriuose dalyvavome

NVO forumas turėtų būti svarbus renginys visoms nevyriausybinėms organizacijoms. 2007 m. gruodžio 12 d. vyko jau X – jubiliejinis. Kartais NVO forumai vykdavo kasmet, kartais – kas dveji metai. Juose mes dalyvaujame nuo VI-ojo, kuris vyko 2001 m. Apie VI forumą rašė Andrius („KŽ“, 2001, Nr. 2/12). Apie VII, vykusį 2002 m., rašėme abi su Lina Čiukšiene („KŽ“, 2003, Nr. 1/19). Zina rašė apie VIII, kuriame 2004 m. dalyvavo kartu su Raimonu („KŽ“, 2005, Nr. 2/24), apie 2006 m. IX forumą išsamiai papasakojo Monika („KŽ“, 2007, Nr. 1/35), jame dalyvavome trise. Pastaraisiais metais forumo dalyvio mokestis žymiai padidėjo (dabar jau buvo 75 Lt), o gaunama nauda – abejotina, todėl šį kartą dalyvavau tik viena.

Kuo šis forumas išsiskyrė iš kitų?

Kadangi dar buvo gyvi atmintyje mūsų neseniai rengtos konferencijos organizavimo vargai ir įspūdžiai, prisipažinsiu, keliose po mūsų šios konferencijose labai domėjausi, kaip jos buvo organizuotos, ar viskas vyko sklandžiai.

NVO forumas buvo surengtas Vilniaus „Šarūno“ viešbutyje, darbotvarkė buvo numatyta visai dienai – nuo 11 val. iki 19 val., su vaišėmis. Dalyvių sąrašuose buvo 130 žmonių (gal tiek ir buvo), bet nemačiau daugelio savo pažįstamų, kurie buvo iš anksto užsiregistravę (praeitame forume buvo daugiau kaip 400 dalyvių). Tik septyni žmonės sąrašė atstovavo psichikos sutrikimų turinčių asmenų organizacijoms. Forumą rėmė Lietuvos Respublikos vyriausybė. Forumą organizavo NIPC (Nevyriausybinių organizacijų paramos centras). Prieš forumą teiravausi NIPC, kodėl toks didelis dalyvio mokestis. Man buvo paaiškinta, kad be pietų, kavos, dar gausime ir leidinį. Todėl nustebau, kai pamačiau ant Remigijaus Šimašiaus knygos „Ne pelno organizacijos. Prigimtis ir reglamentavimas“ lipduką „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro dovana“, o ir pats leidinys išleistas už Baltijos ir Amerikos programos lėšas. Tai kokia čia dovana, jeigu patys forumo dalyviai jį nusipirko?!

Šio forumo metu kažkodėl pirmą kartą atkreipiau dėmesį į NIPC emblema – apskritimą, į kurį skverbiasi dvi strėlytės. Ši emblema man pasirodė su labai seksualia užuomina. Paklausiau Vaidoto Ilgiaus, NVO reikalų komisijos prie LR Vyriausybės pirmininko pavaduotojo, su kuriuo per forumą teko pabendrauti, ką emblema reiškia. Jis nežinojo, bet sakė, kad ne man vienai kilo seksualių minčių – taip kadaise sakė ir Kristina Ona Polukordienė, Jaunimo psichologinės paramos centro vadovė. Tačiau įdomiausia, kad V. Ilgius sakė nežinąs, kas yra NVO reikalų komisijos pirmininkas, kurio jis esąs pavaduotoju. Taigi galima numanyti, kad ta komisija apskritai neveikia (ji buvo patvirtinta 2004 m. lapkričio mėn., apie tai rašėme „KŽ“ 2005, Nr. 1/27, o komisijos pirmininkas – T. Milevičius).

Atidarydamas forumą, LR Seimo pirmininko pavaduotojas Andrius Kubilius pasakė, kad Lietuvos valdžia nemato III sektoriaus (NVO) svarbos. Mūsų visuomenė formuojasi kaip vartotojų, o ne kaip piliečių. Rimantas Šadžius, finansų ministras, buvęs kelių ministerijų ministrų pavaduotoju, kaip paprastai, labai optimistiškai, entuziastingai ir populistiskai kalbėjo apie galimą finansavimą iš įvairiausių Europos fondų (Norvegijos, Šveicarijos, Europos ekonominės erdvės, Europos struktūrinių ir k.t.). Tie milijonai plauks ir plauks, tereikia mokėti juos pasiimti. Kadangi mūsų mažai organizacijai labai sunkiai pavyksta gauti vos 50 tūkst., nelabai domėjausi tais fondais (kaip skaitome spaudoje, kartais bandymai pasiimti Europos milijonus baigiasi

teismo procesais ir svarbių pareigų netekimu). Be to, Europos pinigams įsisavinti sukurta daug įvairiausių institucijų, pavyzdžiui, CPVA (Centrinė projektų valdymo agentūra), o kokiais principais ji veikia ir kam pinigus skirsto – vienas Dievas žino.

Įdomiausias man buvo Rūtos Žiliukaitės, Pilietinės visuomenės instituto programų direktorės, pranešimas. Ji su bendraautoriais 2006 m. išleido knygą „Neatrasta galia. Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis“ ir pasakojo apie žmonių, dalyvaujančių visuomeninėje veikloje, motyvus. Lietuvos žmonėms būdingas „bejėgiškumo sindromas“ – visuomenėje vyraujantis netikėjimas, kad kolektyviniai piliečių veiksmai gali ką nors pasiekti. Kasmiet Lietuvoje NVO skaičius auga, nuo 1999 iki 2005 m. organizacijų skaičius padvigubėjo. Tačiau tik 20 % visuomenės narių dalyvauja veikloje. Pagrindiniai dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvai: asmeninės naudos ir pasitenkinimo siekimas, moraliniai ir doroviniai veiksniai, retesni – siekis paveikti socialinius ir politinius veiksnius. Jauni žmonės daugiausiai dalyvauja kultūros ir sporto organizacijų veikloje. Dalyvaujant visuomenės veikloje dažnesni jaunų žmonių motyvai – asmeninės naudos siekimas, vyresnių – pareigos jausmas, patriotizmas, tikėjimas. Klausiami, kodėl nedalyvauja visuomeninėje veikloje, žmonės dažniausiai atsako, kad ji: a) jų nedomina, b) netiki tokių organizacijų veiklumu, c) nepasitiki jomis. Silpnoji vieta – žinių apie organizacijų veiklą skleidimas. Net 4 iš 10-ties jaunų žmonių, paklausti, kodėl nedalyvauja veikloje, sako, kad jų niekas nekvieta.

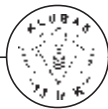
Po pietų vyko vieša diskusija, pagal programą jos tikslas turėjo būti sukurti visas NVO vienijančią instituciją – Nacionalinę NVO tarybą. Turėjo būti pristatyta iniciatyvinė grupė, sudaryta iš pagrindinių Lietuvos nevyriausybinių organizacijų asociacijų. Deja, taip ir nesužinojome, kurios organizacijos Lietuvoje yra pagrindinės, o kurios – ne. Tačiau, kaip dažnai pas mus įprasta, forumo dalyviai nesusikalbėjo ir nieko nenusprendė. Forumo medžiagoje buvo įdėtas Lietuvos nevyriausybinių organizacijų plėtros projektas, taip pat ir praeito IX forumo rezoliucija, kurioje forumo dalyviai prašė LR Vyriausybės priimti NVO plėtros politikos programą. Matyt, nepriėmė, o gal tos plėtros programos niekas neparuošė, todėl šiame forume vėl buvo skelbiama „plėtros koncepcija“.

Lietuvoje dabar veikia daugiau kaip 15 tūkst. įvairiausių organizacijų. Jose daugiausiai atstovaujama pagal veiklos sritis. Vienos organizacijos dažnai blokuoja kitas, kiekviena daugiausiai galvoja tik apie savo reikalus, finansavimą, interesus. Yra daug labai svarbių klausimų, kurie turėtų rūpėti visoms organizacijoms. Tai, pavyzdžiui, savanoriško darbo reglamentavimas, klausimas dėl 2 % gyventojų pajamų mokesčių (NVO

Remigijus Šimašius

Ne pelno organizacijos

Prigimtis ir reglamentavimas

atstovai mano, kad nei biudžetinės organizacijos, nei partijos neturėtų gauti šios paramos). Jau seniai buvo siūloma sukurti vieną instituciją, atstovaujančią visoms NVO – Nacionalinę NVO tarybą, kuri būtų tarpininkas tarp NVO ir Vyriausybės. Iš patirties žinau, kad neįmanoma suburti net žmonių sveikata besirūpinančių organizacijų, netgi vien tik psichikos sveikata besirūpinančios keturios NVO nesugeba susivienyti, tai ką jau kalbėti apie 15 tūkst. organizacijų?! Forumo dalyviai daugiausiai šnekėjo tik apie jiems rūpimus siaurus klausimus. O gal jie jau iš anksto nepastiki tokia taryba, kurios veikla gali būti panaši į mano jau minėtą NVO reikalų komisiją?

Diskusiją apibendrinantis Egidijus Aleksandravičius, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, pasakė, kad apie 2000 m. dirbantieji NVO suskilo į dvi dalis: profesionalus, kurie gauna pinigus, ir kitus – neformalus, nusivylusius NVO veikla. Iš jo išgirdome terminą „profesionalūs nevyriausybininkai“. E. Aleksandravičiaus nuomone, nevyriausybinėms organizacijoms „atstovavimo būdas ima grėsti organizacijų tapatybėms“, todėl ir neapsisprendžiama dėl Tarybos. Jis pasakė, kad pas mus NVO sektorius yra tiek silpnas, kad valdžiai iš viršaus reikia organizuoti tokį renginį, turbūt turėdamas omenyje konferencijos rėmėją – LR Vyriausybę.

Danguolė Survilaitė
Klubo „13 ir Ko“ vadovė

Apie pacientų saugą kalbame vis dažniau

Apie pacientų saugą paskutiniuoju metu teko sužinoti daugiau – tai dėl to, kad mūsų Klubo narė Monika pernai dalyvavo seminare Dubline ir tapo eksperte, be to, Klubo surengtoje konferencijoje praėjusių metų spalį Valstybinės medicininio audito inspekcijos (VMAI) direktorė R. Navickienė skaitė pranešimą šia tema. Besibaigiant 2007-iesiems dalyvavome dar viename renginyje.

VMAI kartu su Sveikatos apsaugos ministerija gruodžio 18 d. prie bendro stalo suorganizavo diskusiją, kurioje dalyvavo gydytojai, pacientai, žiniasklaidos atstovai (apie 30 žmonių).

Nors kas dešimtas Europos gyventojas dirba sveikatos apsaugos srityje, tačiau pacientų saugos klausimai labiau rūpi patiems pacientams nei profesionalams, – tokią išvadą padarė VMAI direktorė R. Navickienė. Gydytojo profesija savaime labai rizikinga, todėl klaidų išvengti praktiškai neįmanoma. Gydytojai ne visada sugeba užtikrinti saugų ir veiksmingą

gydymą. Kyla įtampa tarp medikų profesionalų ir pacientų. Europoje šiuo metu ypač aktyvėja gyventojų judėjimai, siekiantys atkreipti politikų ir visuomenės dėmesį į sveikatos įstaigose tykančius pavojus. Ne išimtis ir Lietuva. Lietuvoje irgi atsiranda pacientų, nukentėjusių nuo prasto gydytojų darbo. VMAI vadovės R. Navickienės teigimu, dauguma pacientų skundų ir priekaištų medikams būna pagrįsti. Nors tyrinėtojai tvirtina, kad visiškai išvengti žalos pacientui, matyt, neįmanoma. Tikimybė pakliūti į lėktuvo katastrofą yra 1 iš 3 mln., nelaimingo atsitikimo tikimybė ligoninėje – 1 iš 300. „Pacientas nori jaustis saugus gydymo įstaigoje, o saugumo jausmas ateina per informaciją ir gebėjimą ją skleisti“ – mano R. Navickienė. Kas gi yra pacientų sauga? Tai sveikatos priežiūros struktūros ir procesai, kurių taikymas sumažina nepageidaujamų sveikatos priežiūros sistemos įvykių tikėtinumą. Sveikatos sistemoje reikalinga siekti kokybės ir vengti nepageidaujamų įvykių. 2000 m. pacientų saugos judėjimas įgavo didžiulį pagreitį. Pacientų saugoje pats pacientas yra pagrindinis veikėjas, aktyvus šio reiškinio dalyvis. R. Navickienė sakė, kad jei pats pacientas kreipiasi dėl nukentėjimo, procesas greitesnis, tačiau skausmingesnis. Taip pat didžiulė problema, išlikusi nuo sovietmečio laikų, yra ta, kad gydytojai iš baimės linkę slėpti nuo pacientų ir nuo visuomenės savo gydymo klaidas, netgi klastoti medicinos dokumentus. Su tokiais atvejais ne sykį buvo susidūrę medicinos auditoriai.

VMAI direktorės pavaduotoja Rūta Liaudanskienė papasakojo apie pacientų saugos judėjimą Europoje. Sveikatos klausimai svarbūs ir aktualūs kiekvienam Europos gyventojui. Medikai gali suklysti, nes klaidos neišvengiamos. Tik nesusikalbėjimas tarp pacientų ir medikų kelia didžiausias problemas. Vakarų šalyse jau daug metų stengiamasi su visuomene aptarti medikų klaidas ir jų priežastis. Kuriasi asociacijos, vienijančios medikus ir pacientus, kurios bendromis jėgomis ieško sprendimų, geriausių abiem pusėm – ir nukentėjusiam pacientui, ir jį gydžiusiam gydytojui.

Dalia Čizaitė Gabė, UAB „Siemens medical solution diagnostic“ pardavimų vadovė papasakojo apie pacientų saugos indikatorius. Prieš porą metų Dalia taip pat dirbo VMAI, domėjosi pacientų saugos indikatoriais bei rašė šia tema magistrinį darbą, todėl paprašyta direktorės R. Navickienės, mielai sutiko pasidalinti savo patirtimi. Indikatorijų nustatymo metodologijos šaltinių yra labai daug. Kokybės indikatoriai naudojami JAV, Prancūzijos, Olandijos ligoninėse. Lietuvoje kokybės indikatoriai formaliai nėra įteisinti, nors duomenys renkami bei registruojami.

Monika Nemanytė, Klubo „13 ir Ko“ narė, skaitė, mūsų nuomone, įdomiausią pranešimą „Pacientų sauga psichikos sveikatos srityje“. Iš savo praktinės patirties

Asta Lukoševičienė
Soc. darbuotoja

Sveikatos apsaugos ministerijos 2003-2005 metų skundų statistikos¹ matome, kad skundų aiškiai daugėja. Ši tendencija akivaizdi, o priežastys – ne dažnėjančios gydytojų klaidos ar nepageidaujami įvykiai, bet padidėjęs pacientų aktyvumas. Padedamas teisininko, pacientas skaudžiai nubaudžia nacionalinę sveikatos sistemą. Padidėjęs ieškinių skaičius, teismo priteistos didžiulės sumos žalai atlyginti uždeda finansinę naštą sveikatos sistemai. Ši problema paskatino pacientų saugą įvardinti kaip atskirą procesą ir pradėti kurti sveikatos pacientų saugos kultūrą tarptautiniu mastu.

Zina ir Saulius Pečiulis įdėmiai klausosi Monikos pranešimo.

Monika papasakojo, su kokiais sunkumais susiduria pacientas psichikos sveikatos srityje. Ji išskyrė keletą pagrindinių problemų:

- dėl psichikos pacientų stigmatos ir diskriminacijos prastesnė medicinos paslaugų kokybė;
- bendradarbiavimo su mediku besigydant stoka, kuri gali sukelti nesaugių situacijų (medikamentų atsisakymą, piktnaudžiavimą vaistais ar jų dozėmis);
- nepakankamas dėmesys psichikos pacientų fizinei sveikatai;
- per mažai informacijos apie psichiatrinių vaistų šalutinį poveikį.

Monika pateikė pasiūlymų, kaip užtikrinti ir gerinti pacientų saugą:

- užtikrinti visavertį pacientų funkcionavimą bei gyvenimo kokybę, tinkamai parenkant ir dozuojuant psichiatrinius medikamentus;
- pripažinti ir finansiškai įvertinti nevyriausybinę organizacijų indėlį įgalinant pacientus;
- užmegzti aktyvesnius ryšius su farmacijos kompanijomis, ekonomistais, politikais, viešųjų ryšių specialistais, Europos skėtinėmis organizacijomis.

Iš Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie

Trys dienos Jeruzalėje – įspūdžiai visam gyvenimui

Monika Nemanytė

**GAMIAN-Europe valdybos narė,
Klubo „13 ir Ko“ sekretorė,
valdybos narė**

Apie Izraelį

Izraelis – septynių milijonų gyventojų valstybė, kurios plotas (22 145 kv. km) tris kartus mažesnis už Lietuvos. Šiaurėje Izraelis ribojasi su Libanu, šiaurės rytuose – su Sirija, rytuose – su Jordanija, pietvakariuose – su Egiptu. Izraelį skalauja trys jūros: vakaruose – Viduržemio (šios jūros kranto linijos ilgis – 273 km), rytuose – Negyvoji, o pietuose – Raudonoji.

Žydai šalyje sudaro 80,1 proc. gyventojų (apie 39 proc. pasaulio žydų), 19,4 proc. – arabai. Tarp žydų apie 1,1 mln. – emigrantai iš buvusios Tarybų Sąjungos.

Izraelis – nors ir viena mažiausių, bet kartu ir viena reikšmingiausių Artimųjų Rytų valstybių. Izraelio istorijos pradžia siejama su bibliniais laikais, tačiau tik 1948 m. gegužės 14 d. įkurta dabartinė Izraelio valstybė, šiais laikais esanti viena labiausiai išsivysčiusių šalių pasaulyje. 2008 m. Izraelio valstybė šventė savo įkūrimo šešiasdešimtmetį. Šalis yra lyg kryžkelė tarp rytų ir vakarų, kur harmoningai dera ilgaamžės vietinės tradicijos ir kosmopolitiško pasaulio naujovės.

Izraelio sostinė – Jeruzalė. Tais metais, kuomet valdžia mieste priklausė žydams, ji visuomet buvo šalies

¹ 2003 m. 555 skundai
2004 m. 660 skundų
2005 m. 878 skundai

sostine. Net ir tremties metu miestas visuomet buvo žydams Tėvynės simbolis, ir tai jie kartojo savo maldose.

Miesto statusas yra ginčytinas. Izraelis kontroliuoja visą miestą ir yra paskelbęs Jeruzalę savo sostine, tačiau ne visos valstybės pripažino tai tarptautiniu mastu. Dabar čia gyvena apie pusę milijonų gyventojų.

Apie Jeruzalę

Žinomas posakis teigia: „Yra dešimt grožio matų – devyni iš jų yra Jeruzalėje... Kas nematė Jeruzalės, tas niekada nematė gražaus miesto“. Jeruzalė, vienas seniausių pasaulio miestų, atspindi ne tik Europos tautų, krikščionybės ir islamo istoriją, bet ir visos žmonijos istoriją. Pavadinimas „Jeruzalė“ reiškia „taikos miestas“.

Miestas plyti 850 m virš jūros lygio slėniuose ir akmenuotose kalvose. Namai išdėstyti terasomis, individualiai projektuoti, daugiabučiai, kai kur įterpta kotedžų. Naktį šviečiantys žiburiai daro neaprepiamo amfiteatro išpūdį. Plytos namams gaminamos vietoje – skaldoma ir smulkinama uola, ant kurios stovės namas. Ši statybinė medžiaga vadinama Jeruzalės akmeniu, jis šviesus, tad miestas saulei leidžiantis nusidažo auksine spalva.

Jeruzalė yra šventasis trijų pagrindinių pasaulio monoteistinių religijų (judaizmo, krikščionybės ir islamo)

miestas. musulmonams Jeruzalė – trečias pagal šventumą miestas po Mekos ir Medinos. Ant Šventyklos kalno stovi dvi seniausios musulmonų mečetės – Uolos ir Al Aksos.

Apie patikrą Varšuvos ir Tel Avivo oro uostuose

Skridau į Izraelį per Varšuvą. Oro uoste Varšuvoje buvau tikrinama ir apklausinėjama kaip niekur ir niekada. Mano kelioninis krepšys buvo nuodugniai apžiūrėtas, o jame radę kelis elektroninius prietaisus (mobilaus telefono kroviklį, plaukų džiovintuvą), apsaugos darbuotojai nunešė juos atskirai patikrinti specialia įranga. Taip pat prieš sėsdama į lėktuvą buvau pakviesta pasikalbėti: pareigūnas klausinėjo, kur skrendu, dėl ko, prašė parodyti susitikimo dokumentus – visus, kuriuos tik turėjau. Parodžiau GAMIAN-Europe žurnalą, kur šios organizacijos viceprezidentas Joramas Koenas (Yoram Cohen) parašęs straipsnį apie būsimą suvažiavimą Jeruzalėje. Manęs dar prašė šio asmens telefono, deja, jo neturėjau. Aiškinau, kokiai tarptautinei organizacijai atstovauju, kai manęs klausė, kodėl vienas raštas iš Briuselio, o kitas – iš Rumunijos. Mano nuostabai, pareigūnai paskambino net į Jeruzalės viešbutį, kur man buvo rezervuota vieta. Na, o Jeruzalėje sužinojau, kad taip buvo ne tik man – panašią apklausą patyrė ir kiti. Taip pat klausė, ar niekas neįdėjo kokio nors įpakuoto siuntinio perduoti kitam asmeniui, nes taip gali tavimi pasinaudoti įvežant ką nors draudžiama. Su manimi skrido daug maldininkų iš Lenkijos, jie visi buvo su ženkleliais, ant kurių buvo parašyta „Jeruzalė“. Jų visų tikrai neklausinėjo, tik vadovus. Sugrįžtant Tel Avivo Ben Guriono oro uoste vėl buvo apklausa, nors ir trumpesnė, vėl apžiūrėjo mano vežamus daiktus: apsaugininkė su vienkartinėmis pirštinėmis ilgokai rausėsi mano krepšyje ir rankinuke.

Trumpai apie Jeruzalės istoriją

Pirmosios žinios apie Jeruzalę yra iš maždaug 1500 m. pr. m. e. 1004-965 m. prieš Kristų, valdant karaliui Dovydui, Jeruzalė tapo Izraelio sostine. Karalių Dovydą pranašu pripažino ir judėjai, ir krikščionys, ir musulmonai. Biblijoje sakoma, jog karalius Dovydas buvo palaidotas ant Siono kalno Jeruzalėje. Šalia karaliaus Dovydo kapavietės yra veikianti jo vardu pavadinta sinagoga. Kartų kartos perduoda, kad Jėzus Kristus buvo kilęs iš Dovydo, garsiausio Senojo Testamento karaliaus, giminės. Po jo valdė jo sūnus karalius Saliamonas, kuris pastatė Jeruzalėje Pirmąją Šventyklą.

Vėliau Jeruzalė išgyveno daugybę užkariavimų, ši miestą valdė daug įvairių valstybių: Persija, Graikija, Judėjos karalystė, Osmanų imperija, Romos imperija, Arabų kalifatas ir kt. Tarp Jeruzalės užkariautojų po Kristaus – bizantiečiai, kryžiuočiai, mameliukai, turkai.

Apie Jeruzalės suvienijimą ir tapimą sostine XX a.

1917 m. gruodį Jeruzalę užėmė anglų kariuomenė, 1920-1948 m. Jeruzalė buvo Britų Palestinos mandatinės teritorijos administracinis centras. 1947 m. lapkričio 29 d. JTO Generalinės asamblėjos nutarimu Jeruzalė turėjo tapti ypatingu savarankišku administraciniu vienetu, pavaldžiu Jungtinėms Tautoms (JT), tačiau 1948-1949 m. Arabijos ir Izraelio karo metu ji buvo padalyta į dvi dalis: rytinė atiteko Jordanijai, o vakarinė – Izraeliui. 1950 m. Izraelis netgi ją paskelbė savo sostine (prieštaraudamas JT nutarimui), o vakarinėje dalyje ėmė reziduoti Izraelio vyriausybė ir parlamentas. 1967 m. birželį per Šešiadienį karą Izraelis okupavo ir rytinę miesto dalį.

Jeruzalė, skirtingai nei likęs Vakarų Krantas, kuris priklauso Jordanijai, turi okupuotos teritorijos statusą ir žmonės ten neturi Izraelio pilietybės, buvo tiesiogiai prijungta prie Izraelio. Vis dėlto Palestina laiko tą rytinę miesto dalį sava ir planuoja, kad ta jo dalis bus Palestinos valstybės sostinė. Palestiniečių procentas Jeruzalėje ilgainiui mažėja, nes čia atsikelia vis daugiau žydų, o palestiniečiams iš kitur į visą Jeruzalę atvykti neįmanoma dėl apribojimų. Jeruzalės ribos buvo kartą vienašališkai išplėtos, prijungiant prie miesto, taigi ir Izraelio, dar daugiau Vakarų Kranto žemių.

1980 m. liepą Knesetas priėmė konstitucinį „Jeruzalės įstatymą“ ir Jeruzalę paskelbė „amžina ir nedaloma Izraelio sostine“. 2007 m. Jeruzalė šventė savo naujo susivienijimo (reunifikacijos) keturiasdešimtmečio jubiliejų.

Apie kariuomenę

Kariai buvo pirmieji žydai, kuriuos sutikau belaukdama autobuso į Jeruzalę. Vėliau sužinojau: tarnaujantieji nakvoti grįžta į namus, todėl keliaujantys kariškiai – Izraelyje įprastas vaizdas ne tik karo metu. Mūsų emblemos grėsmingai puikuojasi geležinis vilkas, o jų emblemoje – dramblys. Karinę prievolę Izraelyje turi atlikti visi šalies gyventojai. Moterys ir vyrai privalomą tarnybą pradeda sulaukę aštuoniolikos. Moterys tarnauja dvejus, vyrai – trejus metus ir dar po tris savaites kasmet, kol jiems sukanka keturiasdešimt penkeri. Izraelio kariuomenėje tarnavo ir abi Joramo Koeno dukros: viena buvo kariuomenės vado sekretorė, kita teikė kariams psichologinę pagalbą.

Apie klimatą ir orą

Izraeliui būdingas subtropinis Viduržemio regiono klimatas, pasižymintis ilga, šilta ir sausa vasara (balandis-spalis) ir švelnia, vėsia ir drėgna žiema (lapkritis-kovas). Vasarą temperatūra vyrauja nuo 30 iki 42 laipsnių šilumos. Izraelis dėl ganėtinai pastovaus ir patrauklaus klimato turistų lankomas visus metus.

Pačioje Jeruzalėje temperatūra staigiai nukrenta naktimis (todėl, kad miestas įsikūręs 800 m virš jūros lygio). O sninga Jeruzalėje tik vieną kartą per metus. Ir sutapk tu man taip – iš lėktuvo papuoliau tiesiai į pūgą ir sniego audrą. Nors ir suradau pigesnę kelią, atsidūrusi autobusų stotyje, supratau, kad nėra jokių galimybių pėstute kėblinti iki viešbučio. Buvo slidu, pradėjo temti, tad išsikviečiau taksi.

Kelias dienas, kai ten viešėjau, vaikai nėjo į mokyklą, o kiemuose ir prie gatvių džiaugsmingai lipdė senius besmegenius. Tokį besmegenį su „šventojo aureole“ tik Jeruzalėje pamatysi, – juokavo kolegė Urvė Randmaa, pamačiusi besmegenį su mediniu ratu ant galvos. Per TV pasakė, kad įvyko stebuklas – pirmą kartą pasnigo pietų Izraelyje. Laikyčiau tai ne stebuklu, o greičiau anomalija.

Apie viešbutį

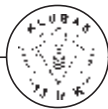
Mūsų viešbučio pavadinimas buvo keičiamas bene tris kartus, nes keitėsi jo savininkai. Dabar jis žinomas kaip „Moriah Gardens Hotel“. Todėl, kai pirmą sykį įsėdau į taksi, vairuotojas skambino savo kolegoms išsiaiškinti, kur jis yra. Pirmąją dieną prieš valdybos posėdį apžiūrėjome viešbutį. Čia yra uždaras ir atviras baseinai, treniruoklių salė. Viešbučio darbuotoja gidė aprodė restoraną, kitas sales, kur rudenį vyks suvažiavimas.

Apie Raudų sieną

Turėjau pirkti bilieta į atskristi viena para anksčiau, nes nebuvo kito pasirinkimo – kitu skrydžiu būčiau pavėlavusi į valdybos posėdį. Kitą dieną po pusryčių drauge su išdininke Urve iš Estijos nutarėme važiuoti iki senamiesčio, prie Raudų sienos, užtrukome apie 15 min. nuo viešbučio automobiliu.

Vakarų arba Raudų siena – tai dalis išlikusių pagrindinių statinių, kuriais buvo sutvirtintas Šventyklos kalnas, ant kurio buvo Jeruzalės šventykla. Tai būtent ta

sienos dalis, ant kurios buvo pastatytos Pirmoji ir Antroji šventyklos. Sieną pastatė karalius Erodas. Dabar tai 60 m ilgio, 15 m aukščio (dar 7 m po žeme) siena, pastatyta iš didžiulių tašytų akmens luitų, didingai išskylanti virš aikštės, į kurią pasimelsti susirenka milijonai piligrimų ir turistų iš viso pasaulio. Pranašas Jeronimas išpranašavo, kad Šventykla bus sugriauta, bet Vakarinė siena išliks amžinai. Todėl ši siena laikoma žydų tautos šventenybe. Jos pavadinimas „Raudų siena“ atsirado dėl to, kad žydai čia apraudo Pirmąją ir Antrąją Šventyklą ir svajoja apie Trečiąją Šventyklą. Artėjant žydų Velykoms, žmonių įkišti rašteliai ištraukiami, kad sienoje atsiradusiose skylutėse atsirastų vietos naujiems laiškam. Žydai tiki: palieki raštelį – pasiunti norimą žinutę Dievui.

Prie sienos atliekami kai kurie ritualai. Maloniai besišypsantis žydas parodė kaip nusiplauti rankas prieš maldą: prieini prie fontano ir iš ašočio tris kartus užpili vieną ranką, tris kartus – kitą. Prie sienos yra vyrų ir moterų skyriai, beje, moteriškoji dalis – tik trečdalis, palyginus su vyrų. Informaciniai stendai prašo turistų, kad jie būtų kukliai apsirengę, laikytusi tylos, o Šabo metu nefotografuotų. Pasimeldus negalima atsukti nugaros į sieną, o einama kurį laiką atbulomis.

Aš taip pat palikau žinutę, o gal daugiau padėką: už savo ir artimųjų sveikatą ir taip pat už visus iki vieno, kurie „atlydėjo“ mane prie tos vietos. Kabutės – tam, kad prisiminčiau ir taip sujungčiau visus žmones, kurie nuo pat vaikystės auklėjo mane, rodė pavyzdį, darė įtaką, iš kurių galėjau mokytis, semtis optimizmo ir jėgų gyventi toliau, tad neišvengiamai į šį šventąjį sąrašą pateko ir Klubas bei visi, kas jį lanko.

Apie senamiestį

Senamiestį iš visų pusių juosia akmeninė siena. Tradiciškai Jeruzalės senamiestis skirstomas į keturis kvartalus: žydų, krikščionių, musulmonų ir armėnų. Žydų kvartalas, esantis miesto pietryčiuose, praeityje buvo žydų gyvenimo Jeruzalėje centru. Antrosios Šventyklos laikotarpiu čia buvo Viršutinis miestas, kuriame gyveno aukštuomenė. Šiandien šioje teritorijoje gyvena apie 6,5 tūkstančio žydų. Tai labai pasiturinčios religingos šeimos, ortodoksalaus judaizmo rėmėjai – daugiausia išeiviai iš Šiaurės Amerikos.

Apie Via Dolorosa – Kryžiaus kelią

Šiuo keliuėjome paskutinį vakarą, kai miestas pamažu budo po Šabo šventės rimties. Kryžiaus (kančių) kelias – tai kelias nuo tos vietos, kur Jėzų nuteisė mirti, iki jo palaidojimo ir prisikėlimo vietos. Pagal Bibliją visą Kryžiaus kelią vyko įvairūs įvykiai, kurių metu eitynės sustodavo. Kanonizuota 14 tokių sustojimų – stočių. Kelias veda iki pat Golgotos kalno viršūnės, kurioje yra Kristaus kapo bazilika.

Apie Kristaus kapo baziliką

Krikščionių religijos šventenybė – Kristaus kapo bazilika – pastatyta toje vietoje, kurioje, kaip manoma, buvo nukryžiuotas, palaidotas, o vėliau prisikėlė Jėzus Kristus. Pirmoji Kristaus kapo bažnyčia buvo pastatyta 335 metais. Vėlesniais laikais ši bažnyčia buvo sugriauta, atstatyta, nukentėjo nuo gaisrų, buvo perstatyta, išplėsta. 1808 metais bažnyčia beveik visiškai sudegė, o jau 1810 m. buvo atstatyta ir jos vaizdas nepasikeitė iki mūsų laikų. Kristaus kapo bazilika padalyta 6 krikščioniškoms konfesijoms: katalikams, graikams ir stačiatikiams, armėnams, koptams, sirams ir etiopams. Visiems nustatytos savo ribos ir pamaldų laikas. Kristaus kapo bazilika sąlygiškai vadinama Kristaus memorialu, nes viskas čia susiję su jo vardu.

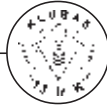
Nors bažnyčia jau užsidarinėjo ir joje sklido šiek tiek piktoki barzdoto vienuolių balsai, kad ją paliktume, visgi nedidelis mūsų būrelis sulaukė eilės ir pateko į kapo koplyčią, prie kurios gausybė maldininkų laukia palytėti Kristaus karstą. Patekti į koplyčią galima tik susilenkus: vienuolė laiko virš tavęs rankas, kad neužsigautum galvos. Ten gali būti tik 5-7 žmonės. Po trumpos maldos jie pasitraukia užleisti vietą kitiems maldininkams. Turbūt nereikia pabrėžti, kad ši vieta pati svarbiausia visiems krikščionims.

Apie turgavietę

Kryžiaus kelio stotys dabar yra arabiškoje miesto dalyje, siauroje, judrioje gatvėje, kurioje prekeiviai triukšmingai siūlo gausybę prekių... Turguje karaliauja rytietiška atmosfera ir įkyrūs arabai. Jei pasiteirauji vieno suvenyro kainos, jie tau siūlo iškart tris, o tikrų kainų neišduoda. Nevengia rusiškų žodžių. Patariama čia po vieną nevaikščioti. Gavau progą kai ką nusipirkti, būdama šalia kurio nors vyriškio iš valdybos. Čia siūlomi įvairiausi suvenyrai: šventųjų skulptūrėlės iš alyvmedžio, keraminės lėkštelės, žvakidės, austiniai kilimai, papuošalai, margaspalvės skaros, pilvo šokio apdarai. Taip pat pardavinėjamos mezuzos – tai nedidelės metalo plokštelės, kuriose iškalti žydiška simbolika ir maldos žodžiai. Jos buvo pritaisytos ne tik prie mūsų viešbučio, bet ir prie kiekvieno kambario durų. Pagal jų papročius, žmogus, įeidamas ar išeidamas, būtinai turi ją paliesti, pabučiuoti ar nors pirštą prie lūpų priglausti.

Apie pinigus ir valiutą

Piniginis Izraelio vienetas – šekelis. Vienas litas atitinka 1,57 šekelio, 1 euras lygus 5,5 šekeliams. Kainos oro uosto parduotuvėse sužymėtos doleriais, o ne eurais. Manau, tai dėl to, kad Izraelio gyventojai gauna nuolatinę finansinę paramą iš Amerikos žydų.

Apie kalbas

Oficialios valstybinės Izraelio kalbos – hebrajų (sin. ivritas) ir arabų. Hebrajų, arabų ir anglų kalbos – privalomai mokykloje mokomos kalbos. Be to, paplitusi jidiš (išėivių iš Europos kalba), prancūzų ir rusų kalbos.

Apie religiją

Žydų religinės tradicijos pagrindas yra Tora (Mozės penkiaknygė) bei Talmudas (žydų religinių įstatymų kodeksas, sukurtas mūsų eros 3–5 a.). Žydai visada pasižymėjo ypač griežtu religinės tradicijos laikymusi, intelektualiu racionalumu bei ypatingu mokslingumu. Išgelbėjimas žydams siejasi ne tiek su atpirkimu ir nuodėmių atleidimu, kiek su tautos išlaisvinimu ir išsivadavimu iš fizinės, politinės ir socialinės priespaudos. Judaizme taip pat yra daug skirtingų atšakų (pvz., chasidai, reformatai, konservatoriai). Viena jų – griežti ortodoksai, kurie paiso Senajame Testamente nurodytų gyvenimo normų. Pagal išvaizdą žydų tikintieji taip pat skiriasi. Vieni – su megztomis kepurėlėmis, vos dengiančiomis viršugalvį, jas vadina kipa, jarmulke, kiti – apsirengę juodai, su juodomis plačiakraštėmis skrybėlėmis, užsiauginę žandenas. Netikintys žydai save vadina moderniais.

Apie Šabą

Tai kassavaitinė žydų šventė, kuri tęsiasi nuo penktadienio saulėlydžio iki šeštadienio saulėlydžio. „Šalom šabas“, – šventės išvakarėse vienas kitam sako žydai, – „Ramaus šeštadienio“. Nevažiuoja viešasis transportas, mane vežusio taksisto vizitinėje kortelėje buvo parašyta, kad jo taksi kompanija nedirba per šabą. Šalyje karaliauja ramybė, susitaikymas, tylą. Penktadienio vakarą uždaromos visos įstaigos, parduotuvės, turgūs, restoranai. Iki šeštadienio saulės laidos nepatariama važiuoti ortodoksų gyvenamomis gatvėmis, nes automobilį gali apmėtyti akmenimis ar kitaip važiuojančius pagąsdinti.

Stebėjome šią šventę ir viešbutyje. Žydai buvo su savo šeimomis, senoliais, daugybe vaikų (jų šeimoje būna iki 10), prie stalo jie garsiai meldėsi, giedojo padėkos giesmes Dievui. Nakvoti jie liko viešbutyje, nes draudžiama vairuoti.

Darbo savaitė Izraelyje prasideda ne pirmadienį, o sekmadienį.

Apie košerinės mitybos taisykles

Pagal žydų taisykles valgymas – tai tarnavimas Dievui. Svarbiausi draudimai: negalima valgyti sausumos gyvūnų, kurių kanopos nėra padalytos į dvi dalis ir kurie neatrajoja. Lietuvoje populiaru kiaulė laikoma nešvari gyvūnu, nes gali būti dvėselieną. Žydai taip pat nevalgo triušienos. Negalima valgyti vandens gyvūnų, kurie neturi pelekų ir žvynų (ungurių, vėgėlių ir kt.).

Apie GAMIAN-Europe valdybos posėdį

GAMIAN-Europe (GE) valdybos posėdis vyko Jeruzalėje, vasario 1-2 d. Itin simboliška, kad posėdžiavome 12-to aukšto salėje *Sky* (angl. dangus). Pirmoji diena buvo skirta biudžetui, finansiniams reikalams, ryšiams su rėmėjais, farmacijos kompanijomis.

Taip pat diskutavome apie nario mokestį ir kaip sėkmingai jį surinkti. Pasirodo, kai kurios organizacijos, tokios kaip EUFAMI ir *Mental Health Europe*, ima net po 1000 eurų.

Be kasmetinio suvažiavimo, GE prioritetas – regioniniai seminarai. Šiais metais gegužės 16-18 d. jis bus organizuojamas Portugalijos sostinėje Lisabonoje. Jo tema: „Ankstyvoji diagnostika ir įgalinimas“. Į jį kviečiami dalyviai iš Viduržemio jūros regiono šalių: Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Maltos, Graikijos. Pranešimą skaitys pacientas iš Portugalijos, GE valdybos narys Pedras Montelinas (Pedro Manuel Ortiz de Montellano).

Šių metų suvažiavimo tema: „Kultūros ir tautiškumo įtaka psichikos sveikatai“. Aptarėme, kokius pagrindinius pranešėjus kviesime ir apie kokias temas bus jų pranešimai. Vienas iš forumų bus skirtas menui – jam vadovaus Klubo pirmininkė D. Survilaitė. Veiks trys skyriai, kurių siauresnės temos: Psichikos sveikata ir tautybė; Psichikos sveikata ir kultūra; Psichikos sveikata ir kalba/lingvistika. Pastarajam skyriui vadovaus dr. Filipas Tomas (Philip Thomas) iš Jungtinės Karalystės, o aš turėsiu apibendrinti.

Taip pat Valdyba man paskyrė vieną ypatingą užduotį: parašyti savo istoriją nuo pirmo susidūrimo su liga, kaip kovoju su ja kasdien ir kas man padeda sveikti. Turėsiu išsamiai atsakyti į anketos klausimus, o tolesnį darbą padaryti apsiima profesionalus žurnalistas, kuris, be abejo, suderins su manimi ką parašęs. To paprašė PSO – Pasaulio sveikatos organizacija, Erikui Gagneurui (Eric Gagneur) iš Suomijos patikėta ta pati užduotis.

Šį kartą visi valdybos nariai jautėsi kaip viena šeima, ginčytis daug neteko. Itin svetingas buvo Joramas, jis džiaugėsi kiekvienu, taip pat papasakojo, kad jo labdaringa veikla ir savanorystė turi kitus adresatus: jis padeda širdies liga sergantiems vaikams, kuriems reikalinga sudėtinga operacija. Joramas visiems valdybos nariams padovanojo kompaktinę dainų plokštelę, į kurią pacientai įrašė dainas drauge su profesionaliais dainininkais.

Paskutinį vakarą visus valdybos narius jis pakvietė į armėnų restoraną „Nafoura“, esantį senamiestyje, prie Jafos vartų. Vaišnomės falafela – patiekalu iš rudųjų žirnių (jie dar vadinami „humus“), salotomis ir šašlykais. Ragavome armėniškų saldėsių, o kava buvo patiekta variniame arbatinuke, vėliau išpilstyta į mažus dubenėlius.

Apie jausmus ir įspūdžius

Visi itin domėjosi, kokie man kildavo jausmai belankant Šventosios žemės šventas vietas. Esu girdėjusi, kad tikinčiam žmogui Dievas nedovanoja išskirtinių jausmų ar išgyvenimų, o tikėjimas remiasi viltimi ir gerais darbais, o ne proto išmąstymais ar emociniais „pliūpsniais“. Vis dėlto ten aš patyriau didžiulę ramybę, kurią galėčiau įvardinti kaip Šv. Dvasios malonę. Yra žmonių, kurie čia apsilanko tiek ieškodami savęs, tiek religinių įsitikinimų vedami. Nuo šiol man Jeruzalė – puikus tolerancijos pavyzdys. Čia sugyvena ne viena religija, bet jų išpažintojai, nors ir pasidaliję teritorijas, nors ir siūlo skirtingus kelius į Dievą, gerbia kitų tikėjimą. O senamiestyje jaučiama kažkas tokio, ką sunkiai gali perduoti žodžiais – tam tikra nepakartojama pasaulio tūkstantmetės istorijos realumo atmosfera. Jau mėnuo, kai grįžau iš šio miesto, tačiau savo mintimis ten nuklystu labai dažnai.

Negalime išspręsti problemos taip, kaip mąstydami mes ją sukūrėme.

Einšteinas

Neįgalumas – ne asmens, o visuomenės problema

Vasario 20 d. rytą ir popietę skyrėme seminarui viešbutyje *Novotel*. Iš Klubo buvome keturiose: vadovė D. Survilaitė, D. Gaurilčikienė, M. Nemanytė ir R. Petravičius, o iš viso dalyvių buvo apie 60. Seminaro tema – tarpininkavimas. Kad būtų aiškiau, pateikiu keletą jo apibrėžimų.

Tarpininkavimas – tai nuolatinė partnerystė tarp neįgaliojo, tarpininkavimo specialisto ir darbdavio (Ritchie, 1999). Tarpininkavimo specialistas padeda žmogui atrasti save ir rasti vietą darbo rinkoje. Tarpininkavimo sėkmės rodikliai gana geri – 75-95% visų įsidarbinimo tarpininkaujant atvejų sėkmingi (Noone, 1998). Šios paslaugos vykdytojo pavadinimai ilgainiui kito: nuo atvejo vadybininko, socialinio vadybininko, darbo asistento, darbo trenerio iki dabar vartojamo tarpininko.

Pristatytas projektas, kurio vadovu tapo verslininkas R. Jančiauskas, paskirtas spręsti neįgalių asmenų pasirengimo darbo rinkai ir įsidarbinimo problemas: „**Atviros aplinkos neįgaliojo integracijai į darbo rinką kooperacijos modelis**“. Pavadinimas ilgas, tad sujungus kai kurias raides, jis imtas vadinti ANGELU.

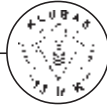

Projekto tikslinė grupė buvo žmonės su fizine negalia. Projekto tikslas – ne tik įdarbinti neįgalų asmenį, rasti jo sveikatai, individualius poreikius, sugebėjimus bei galimybes atitinkančią darbo vietą, bet ir sukurti naujovišką modelį, kuris sujungtų socialinės paramos sistemos dalyvius. Projekto partneriais tapo Kauno krašto neįgaliųjų sąjunga, Kauno apskrities viršrinko administracija, keturios verslo organizacijos, trys universitetai.

Mokymai truko 40 dienų. Neįgalieji nebuvo mokomi konkrečios profesijos. Tai buvo jų įvertinimas psichosocialiniu aspektu, atsižvelgiant į psichinę ir fizinę būklę, profesinius poreikius ir galimybes, taip pat neįgaliųjų asmeninės pažangos ir profesinės adaptacijos lygio įvertinimas bei išivertinimas. Be to, buvo tiriami bei ugdomi darbdaviai. Atlikti darbdavių nuomonės apie neįgaliuosius tyrimai, parengta požiūrio į neįgaliuosius keitimo metodika, metodinė praktinė medžiaga darbdaviams ir bendradarbiams (jei asmuo ir būna priimtas į darbą, kolektyvas ne visada jo laukia išskėstomis rankomis ir neiškart būna geranoriškas). Šiuo metu dar rengiamos rekomendacijos Socialinės apsaugos ir darbo bei Švietimo ir mokslo ministerijoms. Siūloma papildyti švietimo mokymo programas nauja disciplina „Charakterio etika“ – tai būtų teorinė galimybė geriau pažinti save ir kitus.

Projektui lėšų paskyrė programa EQUAL (angl. lygybė). Iš viso Lietuvoje buvo įgyvendinti 28 EQUAL projektai, keturi iš jų buvo skirti žmonėms su negalia, o vienas jau iš šių keturių buvo organizacijos GIP „Globali iniciatyva psichiatrijoje“ vykdomas projektas: „Žmonių su psichikos negalia įdarbinimas“.

Projektui buvo skirti 7 milijonai litų. Mokymuose dalyvavo penkios grupės po 12 asmenų, iš viso 60. Buvo įdarbinti 27 asmenys. Turbūt visiems įdomu, kokios tai

buvo profesijos? Sakyčiau, ne pačios nekvalifikuočiausios, nes buvo įdarbinti viešbučio administratorė, buhalterė, fasuotoja, sargas.

Išmokyta 12 profesionalių tarpininkų, 5 sėkmingai dirba ir toliau. Tartasi su daugiau nei 2000 darbdavių (susitinkant, telefonu, elektroniniu paštu).

Visi be ginčų sutiko, kad neįgaliojo įdarbinimas – dar tik pusė pasiekto tikslo, itin svarbu, kaip ir kiek ilgai jis toje darbo vietoje išsilaikys. Dirbant su neįgaliaisiais paaiškėjo kai kurie trūkumai, šios visuomenės grupės apleistumo požymiai. Neįgalieji stokoja elementarių bendravimo įgūdžių, pagarbos kitam ir jo išklausymui.

Seminare buvo įvardintos šios neįgalųjų įsidarbinimo problemos:

- Aukos vaidmuo
- Nepakankamai aiškus savo norų ir galimybių suvokimas
- Pasitikėjimo savimi stoka
- Savarankiškumo stoka
- Valstybė neužtikrina ilgalaikės psichosocialinės pagalbos įsidarbinantiems žmonėms su negalia
- Darbdaviai dažniausiai nori darbuotojo visam etatui
- Darbdaviai vis dar mano, kad neįgalusis – problema

Taip pat apibrėžta tam tikra nauda, kodėl verta priimti neįgalųjį į darbą:

- Darbdavį remia valstybė
- Neįgalieji labiau brangina darbą
- Neįgalieji lojalesni įmonei
- Tai humaniškas poelgis

Seminaro rengėjai noriai dalijosi išpūdžiais, susijusiais su jų žiniomis apie užsienio šalių patirtį. Kas dar nauja Lietuvoje, seniai akivaizdu, patikrinta, savaime aišku ir įgyvendinta Europoje. Anglijoje tarpininkavimas vyksta per nevyriausybinės organizacijas – darbo biržoms moka už šias paslaugas. Ten gausu įvairių programų: jei žmogui nepavyksta įsidarbinti per vieną programą, jam padeda kitos, pvz., skirtos moterims ar pagyvenusiems žmonėms, (pvz., „50+“). Ir tai ne mados, o įstatymo reikalas. Vokietijoje įkurtos valstybinės tarpininkų institucijos, šioje srityje taip pat daug dirba katalikiškos organizacijos, Caritas. Jų tikslas – ne tik įdarbinti, bet padėti žmogui išlikti oriam. Kai kurios socialinės įmonės turi poilsio kambarius: juk dauguma neįgalųjų itin jautrūs, greit pavargsta, tad atokvėpis yra ne pageidautinas, o tiesiog būtinas. Kai kuriose šalyse neįgaliojo asmens tyrimai bei anketavimas trunka net iki 3 mėn. Tai būtina tam, kad būtų įgyvendintas siekis, o kartu ir šūkis: „Tinkamas darbuotojas tinkamoje darbo vietoje“.

Diskutavome ir apie socialines įmones. Pagrindinė socialinės įmonės paskirtis turėtų būti specialistų

ruošimas darbo rinkai. Žinoma, kad dalis žmonių nesugebės įsiliesti į laisvą darbo rinką, dalis gal ir liks toje įmonėje, kur atliks paprastus darbus ar operacijas. Sužinojome, kad užsienyje šalia tikrų darbo vietų yra ir darbo imitacijos pavyzdžių: žmogus ateina ir dirba šalia kitų, ir nesvarbu, ar jo veiklos rezultatai labai geri. Tuo itin džiaugiasi neįgalųjų tėvai: jų vaikas išeina į darbą, kad ir koks jis būtų, bendrauja su kitais, ką nors nauja ar naudinga išmoksta.

Socialinė darbuotoja Vita Rulinskienė, dirbanti PSRC (VšĮ Psichosocialinės reabilitacijos centras), pateikė šiuos skaičius. Pagal panašų projektą buvo apmokyta apie 20 tarpininkų. Kas mėnesį centras įdarbina 3-4 asmenis, per metus susidaro apie 36. Prieš penkerius metus šis centras apklausė 100 darbdavių. Jie buvo atrinkti atsitiktine tvarka iš telefonų knygos. 25 proc. atsakė, kad priimtų į darbą žmogų su fizine negalia, tik vienintelis (!) iš 100 atsakė, kad priimtų į darbą žmogų su psichikos negalia.

Pranešėja pateikė dar vieną apibrėžimą, labiau pritaikytą psichikos negaliai. Tarpininkas – tai psichikos sveikatos priežiūros profesionalas, padedantis potencialiam darbuotojui geriau pasinaudoti profesinės arba darbinės veiklos reabilitacijos paslauga. Kartu su klientu tarpininkas aptaria, koks būtų tinkamas darbas, kuris nesustiprintų ligos simptomų. Jis atvyksta tik tada, kai to pageidauja pats darbuotojas arba jo darbdavys, ir teikia pagalbą pasirenkant, ieškant, gaunant, išsaugant ir keičiant darbo vietą. Darbo asistentas prisiima atsakomybę už neįgalaus žmogaus sveikatos būklės priežiūrą, darbdavys gali į jį kreiptis, jei pastebi, kad pakito darbuotojo sveikatos būklė arba elgsena.

Šiaulių universiteto dėstytoja dr. I. Baranauskienė pasidalijo abejonėmis ir dėl gan skurdžios profesijų neįgaliesiems pasiūlos. Jei pati taptų neįgali, nežino, ar patiktų tokios profesijos, kaip juvelyro, meninių dirbinių iš odos gamintojo, pynėjo vytelėmis. „Atleiskite, – sakė ji, – tačiau kompiuterio vartotojas nėra specialybė“. Docentė prisiminė velionį Marių Daugėlą kaip tokį žmogų, kuriam nereikėjo pagalbos. Nors ir rateliuose, jis buvo savarankiškas, sugebėjo pasiekti mokslų daktaro laipsnį, vyko su dėstytoja į Londoną, vadovavo projektams. Dar kartą su širdgėla suvokiau, kokią didžiulę netektį patyrė ne tik jo motina, sužadėtinė, bet ir visa neįgalųjų bendruomenė.

Neįgalieji labai bijo netekti neįgalumo pensijos ir, manau, jie teisūs: jų socialinis ir pragyvenimo minimumas turi būti užtikrintas. Na, jei neįgalusis sugeba dirbti visas 8 valandas, tai – valio ir pirmyn: reikia jį visokeriopai skatinti, palaikyti, teikti psichologinę, moralinę ar konkretesnę pagalbą, jei tik to prireiks. O iš NDNT (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos) atstovų buvo sužinota, kad nuo šiol neberašoma, kiek valandų

neįgalūs gali dirbti, tik palikta sąlyga, kokiems esant rizikos veiksniams jis dirbti negali.

Pradėjau šį straipsnį sentencija ir norėčiau užbaigti sentencija.

„Kodėl nusivylimas pražudo daugiau žmonių negu darbas? Todėl, kad yra daugiau nusivylusių žmonių negu dirbančių“. (R. Frost).

Monika Nemanytė

P.S. Apie tarpininkavimą, kaip naują socialinę paslaugą, „Klubo žiniose“ rašė psichologė E. Ilgiuvienė dar 2000 m. Nr.1 (17). Tik ten tarpininko vaidmuo buvo apibrėžiamas šiek tiek kitu aspektu, daugiau kaip sprendžiantysis ginčus bei konfliktus: pvz., taikant sutuoktinius, kaimynus, mokinius ir mokytojus, bendruomenės narius, organizacijas, taip pat darbdavius ir darbuotojus ir t.t.

Skaitymai

Šventoji Dimfna, melski už mus!

Šia šventąja susidomėjau apsilankiusi GAMIAN-Europe suvažiavime Zagrebe, Kroatijoje. Vienos organizacijos atstovė mus apdalijo medalionais, kuriuose pavaizduota moteris su aureole, laikanti knygą rankose. Iš pradžių pamanėme, kad tai Švč. Mergelė Marija, bet suabejojome: ji juk turėtų laikyti kūdikį, o ne knygą. Vėliau sužinojau, jog medalionas vaizduoja Šv. Dimfną (dar žinoma kaip Dymfna, Dympfna, Dympna arba

Dimpna) – psichikos ligonių globėją ir kankinę.

Grįžus namo apie ją neradau jokios medžiagos lietuvių kalba, bet daug ką sužinojau nelietuviškuose interneto puslapiuose. Daugelis apie šią šventąją nėra girdėję, tačiau ji tampa vis populiarsnė nūdienos pasaulyje, kuriame tiek nerimo, nesaugumo, baimės ir įtampos.

Šventoji gimė VII-ajame amžiuje Airijoje. Nors Airija jau buvo katalikiška šalis, Dimfnos tėvas, karalius Damonas, vis dar buvo pagonis. Jos motina buvo princesė, labai graži ir pamaldi krikščionė. Ji slapčia pakrikštijo ir savo dukrą. Dimfnos motina mirė labai jauna. Po jos mirties karalius iš skausmo tiesiog pametė galvą: neradęs žmonos, panašios į savo gražiąją pačią ir

paklausęs savo patarėjų, jis pasipiršo savo dukteriai Dimfnei. Dimfna buvo stulbinamai panaši į savo mirusią motiną – tai ir sukėlė karaliui aistras, kurios galėjo virsti kraujomaišos nuodėme. Dimfna buvo priversta bėgti į Belgiją – taip jai patarė ją pakrikštijęs kunigas ir jos nuodėmklausys tėvas Gerbernusas. Ji rado prieglobstį Gylio (Gheel) kaimelyje, Antverpeno provincijoje, Belgijoje. Ten kunigas ir Dimfna gyveno kaip atsiskyrėliai, rūpinosi vargšais ir padėjo kenčiantiems bei stokojantiems. Per tuos kelis mėnesius, kol juos surado, Dimfna nusipelnė šventosios vardo. Tėvas jos ieškojo, siuntė savo pasiuntinius ir karius. O ją suradęs, kai ji dar kartą nesutiko tekėti, buvo negailestingas: pats nukirto dukteriai galvą. Tokia pati lemtis ištiko ir ją globojusį kunigą.

Ši legenda buvo pasakojama iš lūpų į lūpas, tačiau rašytiniuose šaltiniuose neužfiksuota. Panaši istorija, kai karalius įsimyli savo dukterį ir nori ją vesti, egzistuoja daugelio Europos šalių folklore. Tai klasikinės pavyzdys, kaip žodinė tradicija tampa šventojo gyvenimo istorija. Šv. Dimfnos istorija labiau susidomėta XIII a. pradžioje, ją atgaivino vyskupas Kambrai (Cambrai), kuris buvo įpareigotas parašyti jos biografiją.

Pirmasis istorinis faktas apie Šv. Dimfną minimas XIII a. viduryje, kai dviejuose senoviniuose marmuro sarkofaguose buvo aptikti nežinomų moters ir vyro kaulai. Ant vienos iš plokščių buvo užrašytas Dimfnos vardas. Relikviniai palaikai buvo perkelti į vėliau jos garbei pastatytą ir jos vardu pavadintą bažnyčią. Šv. Dimfnos kūnas iki šiol saugomas sidabriniame relikvijoriuje. Čia taip pat ilsisi kunigo Gerebernuso galva, jo kūnas perkeltas kitur.

Vietoje, kur Dimfna buvo nužudyta, įvyko stebuklą. Tuomet nebuvo vaistų nuo psichikos ligų. Penki „lunatikai“ (taip anksčiau vadindavo sutrikusių nervų žmones), permiegoję toje vietovėje, nubudo pasveikę. Tie, kas apsilankydavo jos bažnyčioje, pagydavo nuo beprotybės, nervų, psichikos ligų, epilepsijos, piktosios dvasios apsidimų. Daugiausiai stebuklų užfiksuota tarp 1604 ir 1668 metų.

Gylio miestelis sulaukė piligrimų, o ypač psichikos ligonių antplūdžio. Jau XIII a. Gylyje buvo įsteigtas centras, kuris rūpinosi tokiais ligoniais, pastatyta ligoninė. Tuo laiku dvasios ligonių arba visai negydydavo, arba gydydavo aplaidžiai. Vietovė tapo žinoma ir pavyzdine tuo, kaip bendruomenė elgiasi su ligoniais. Gylyje tik ligos pradžioje žmonės būdavo gydomi ligoninėje. Vėliau juos į savo namus priimdavo kaimo gyventojai, maloniai ir pagarbiai su jais elgdavosi, o pastarieji pagal išgales jiems padėdavo nudurbti namų ir žemės ūkio darbus. Šios tradicijos gyvos iki šiol. Šias laikais sakoma, kad pati bendruomenė tapo terapija – gydymo būdu. Gylio gyventojai priėmė ligonius į savo namus kaip šeimos ir

bendruomenės narius, tuo ir ypatinga šio miestelio dvasia.

XX a. šią rūpybos sistemą perėmė valstybė ir ligoniais imta rūpintis dar labiau. 1970 m. Gylyje gydėsi apie 1700 pacientų: 1350 šeimose ir 350 uždaro tipo ligoninėje. Šis miestas taip pat turi aukščiausios klasės sanatoriją, kuri laikoma pačia didžiausia ir geriausia visame pasaulyje. Taip gydant sulaukiama itin gerų rezultatų.

Senoji Šv. Dimfnos bažnyčia sudegė 1489 m. Naujoji bažnyčia buvo pašventinta 1532 m. ir tebestovi iki šiol. Gylio miestelyje taip pat veikia jos vardo vienuolių ordinas. Dar trys bažnyčios Belgijoje turi šios šventosios kultui skirtus altorius. JAV jos kulto centras – tai bažnyčia Mesiloune (Massillon), Ohajo valstijoje. Šalia šios šventovės veikia viena moderniausių pasaulio ligoninių.

Šv. Dimfna krikščioniškajame mene dažniausiai vaizduojama kaip karūnuota mergelė, laikanti leliją ar su knyga rankoje, o trilapis dobilas ant knygos išduoda jos airišką kilmę. Viename paveiksle ji laiko kardą ir grandinėmis surakintą patį velnią, kitame ji meldžiasi danguje, o šalia jos klūpo ligoniai, surakinti auksinėmis grandinėmis.

Kas yra šventieji tikintiesiems? Tai ypatingu gyvenimo kilnumu ir veikla, Dievo bei žmonių meile pasižymėję asmenys, kuriuos po mirties Bažnyčia pirma paskelbė palaimintaisiais, vėliau šventaisiais. Šis paskelbimas reiškia, kad jų gyvenimas yra mums pavyzdys ir kad jie patys dabar tikrai yra danguje ir užtaria mus Dievui, o mes galime jiems melstis.

Šv. Dimfna – Romos katalikų bažnyčios kanonizuota šventoji. Jos diena švenčiama gegužės 15-ąją. Ji globoja ne tik sergančius nervų, psichikos ligomis, epilepsija, velnio apsėstuosius, ji taip pat yra visų specialistų, kurie rūpinasi tokių ligų kamuojamais žmonėmis, globėja.

Melstis Šv. Dimfnai bet kokiu metu ir bet kokiomis aplinkybėmis galima ir savo žodžiais, bet yra ir sukurtų maldų. Keletą jų išverčiau. Prašykime kūno ir dvasios sveikatos sau ir savo artimiesiems.

Pagal interneto puslapius parengė
Monika Nemanytė

•••••

Kai užklumpa ir vargina nervinė arba jausmų krizė

Kreipiuosi į tave, Šventoji Mergele ir Kankine. Pasitikėdamas tavo galiomis ir Viešpačiu, pavedu tau savo rūpesčius. Meldžiu ir šlovinu Dievą, kad paskyrė tave mūsų globėja. Tvirtai tikiu, kad tau užtariant Dievas padės man atgauti prarastą dvasios ir proto pusiausvyrą bei ramybę. Tegu Viešpats kalba tiesiai man į širdį ir nuramina mane: „Duodu tau savo ramybę. Tegu tavo širdis liaujasi nerimavusi ir bijojusi“.

D. Survilaitė ir I. Barauskaitė prie Šv. Dimfnos paveikslo Tvorkų psichiatrijos ligoninėje 1995 m.

Melski už mane, Šv. Dimfna, tegu nurimsta mano dvasinė ir jausmų sumaištis, kad vėl galėčiau džiaugtis širdies ramybe. Amen.

Konkreto klausimo atveju

Šlovingoji Šv. Dimfna, esi psichikos ligomis sergančiųjų globėja. Tikiu, kad tavo gailestingumas apgaubia kiekvieną. Tikiu, kad išgirsti visas maldas, kurias tau aukoju.

Tikiu, kad savo širdimi išiklausysi į mano bėdas ir melsies už mane, kad viskas būtų gerai. (Čia galite paminėti konkretų savo sunkumą arba rūpestį.) Tikiu, jog mane užtarsi ir suteiksi pagalbą, kurios man taip reikia. Jau dabar aukoju savo nuoširdžią padėką – taip pasitikėdamas Viešpačiu, kuris išklausys ir atsakys į mano maldas. Amen.

Iš anglų kalbos vertė M. N.

Komentaras. Apie psichikos ligonių globėją Šv. Dimfną pirmą kartą išgirdau lankydamasi Lenkijoje, Tvorkų psichiatrijos ligoninėje netoli Varšuvos. Šios šventosios portretas, kurį prieš daugelį metų nutapė pacientas, kabėjo tuometinės ligoninės direktorės Marijos Palubos kabinete. Prie jo ir nusifotografavome vienos konferencijos metu. Apie šeimos rūpybą, kuri prasidėjo Belgijos Gylio miestelyje, rašėme 1999 m. „Klubo žinių“ Nr. 4 (6), p. 7. Tvorkų ligoninė bendradarbiavo su Belgijos Gento psichiatrijos ligonine.

D.S.

Žinios iš kitų organizacijų

Mes – klubas iš Karoliniškių

Pirmiausiai norisi padėkoti už pasiūlimą prisistatyti žurnalo skaitytojams. „Klubo „13 ir Ko“ žinias“ mūsų klubas žurnalo leidėjų dėka gauna ir skaito reguliariai, o visai neseniai sulaukėme ir narių vizito, kurio metu vyko įdomios diskusijos bei pasidalijimas patirtimi.

Mes – psichoterapijos ir užimtumo klubas „Aušra“. Klubas savo oficialią istoriją skaičiuoti pradėjo nuo 2001 m. birželio 5-osios dienos.

Tuometinė Karoliniškių Psichikos sveikatos centro vedėja gydytoja J. Barzdžiukaitė skatino energingesnių žmonių būrelį jungtis į nevyriausybinę organizaciją, kurios veikloje dalyvaudami žmonės galėtų realizuoti savo kultūrinius, kūrybinius, bendravimo, užimtumo poreikius.

Pirmieji būsimo klubo narių susitikimai buvo nedrašūs, tyloki. Vėliau, diskutuojant, atsirado daugiau pasitikėjimo savimi ir kitais, buvo išrinkta klubo valdyba, pirmininku tapo Edmundas (šias pareigas eina iki šiol). Klubo nariai pradėjo susitikinėti reguliariai, kalbėtis apie savo lūkesčius, teikė pasiūlymus bendrai veiklai. Pirmieji klubo darbai buvo oficiali organizacijos ir jos įstatų registracija Juridinių asmenų registrų centre, klubo antspaudo užsakymas, sąskaitos banke atidarymas ir kiti organizaciniai reikalai. Karoliniškių poliklinikos administracija leido registruoti klubą poliklinikos patalpose, čia ir vyksta klubiečių susirinkimai.

Gavus farmacijos kompanijos finansinę paramą, 2001 m. vasarą buvo suorganizuota pirmoji klubo narių išvyka į tuomet tik pradėjusį savo veiklą Grūto parką, Perloją. Vėliau klubiečių ekskursijos po įdomias Lietuvos vietas tapo tradicija. Padažnėjo klubo narių išvykos į Vilniaus miesto istorines vietas, muziejus, dailės parodas.

Reikėtų pastebėti, kad bendra veikla, išvykos, šventės suartino klubiečius, žmonės pradėjo bendrauti ir už klubo ribų, padėti vienas kitam, pasidalyti patirtimi ar geru žodžiu su kolega, kuriam reikalinga pagalba. Norėtusi paminėti energingąją klubo „kultūros ministrę“ Eugeniją, kuri daug metų palaiko šiltus ryšius su sostinės teatrais, maloniai leidžiančiais stebėti savo spektaklius klubiečiams. Gavusi kvietimus ar žinią apie vykstantį renginį, Eugenija skubiai informuoja ir skatina žmones aktyviai dalyvauti. Klubo „maestro“ Laimutis savo gitara ir dainomis subūrė ansambliuką „Išgalvotas gyvenimas“. Ansamblis koncertuoja ne tik klube pažymint įvairias šventes, bet ir gastroliavo Fabijoniškių pensionate, Kalinių globos bendruomenėje, Socialinės paramos centro renginiuose, Šiaulių psichiatrijos ligoninėje ir kitur. Moterų grupelė, pritariant Marytės akordeonui, dainuoja folklorinio stiliaus dainas. Klubo pirmininkas Edmundas – nuolatinis idėjų ir įvairios veiklos skatintojas bei dalyvis, skiriantis nemažai laiko darbui klube bei domėjimuisi analogiškų organizacijų patirtimi. Palaikome draugiškus ryšius su Lietuvos psichikos negalios žmonių bendrija „Giedra“, klubais „Prošvaistė“, „Kūlgrinda“. Klubo veikloje daugiausia dalyvauja tie patys žmonės, vadinamasis „klubo branduolys“, tačiau įsitraukia ir naujų. Kai kurie nariai įsidarbina, suranda naujų užimtumo ir saviraiškos formų, naujų kontaktų, atitolsta nuo klubo gyvenimo.

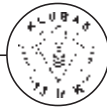
Tradicija tapo Kalėdų, Velykų, Valentino dienos paminėjimai, pranešimai, pasidalijimas kelionių išpūdžiais. Klubo veikloje dalyvaujantys žmonės renkasi į tarpusavio pagalbos grupę, kuriai vadovauja psichologas Remigijus. Nuo praėjusių metų rudens klubiečiai dalyvauja dailės terapijoje, užsiėmimams vadovauja šios srities specialistė Aurelija. Nuo klubo iniciatyvinės grupės pirmųjų susitikimų veikloje dalyvauja, padeda įgyvendinti įvairius sumanymus Karoliniškių PSC socialiniai darbuotojai.

Klubo veikla, ko gero, nevyktų be pačių narių noro bendrauti, pamatyti, išgirsti, išmokti. Siekdami šių tikslų neišsiverstume be rėmėjų. Klubas „Aušra“ labai dėkingas farmacijos kompanijoms ir geros valios žmonėms, skyrusiems 2 % nuo sumokėto pajamų mokesčio, bei klubo iniciatyvas remiantiems asmenims.

Klubo „13 ir Ko“ nariai svečiuose „Aušros“ klube.

Giedrius Budreika
Socialinis darbuotojas

Mūsų jubilatai

Olegas Medvedevas kovo 1 d. šventė **60-metį**.

Olegas – ištikimas Klubo narys jau 15 metų. Būtent jis – vienas iš Klubo pavadinimo bendraautorių, pavadinimo, kuris išskiria mūsų organizaciją iš kitų. Atrodo, nieko ypatingo Olegas nesugalvojo – pažymėjo skyriaus pavadinimą, prie kurio įsikūrė Klubas, ir žmones (draugus, kompaniją), kurie čia renkasi. Tiek daug organizacijų mėgsta savo

pavadinimus sieti su viltimi, likimu, bičiulyste, draugyste, atgaiva, atgaja ir pan., todėl tiek daug panašių pavadinimų. Žinoma, ir mūsų narius sieja panašus likimas, viltis, atgaiva, visi mes – bičiuliai ir draugai, tačiau mūsų Klubas „13 ir Ko“ – toks vienintelis.

Olegas – tylus, kuklus Klubo eilinis narys, lankantis visus mūsų susirinkimus, dalyvavęs daugelyje ekskursijų, beveik visuose Klubo paveikslų parodų atidarymuose, nevyriausybinių organizacijų mugėse ir kituose renginiuose, apie kurias primena nuotraukos. Olegas mėgsta skaityti knygas apie karą, partizanus. Seniau Olegas mėgdavo piešti, dalyvavo keliose dailės stovyklose: 2001 m. – Lenkijoje, Gdynėje, 2003 m. – Nemunaitėje prie Alytaus. Paskutiniaisiais metais jis vis rečiau su mumis kur

nors išsiruošia (gal ir mes per mažai jį raginame aktyviau dalyvauti Klubo veikloje), bet esame tikri, kad Olegas visada laikysis duoto žodžio: jeigu jau pažadėjo – būtinai atvyks. Jis labai mandagus, paslaugus, niekada su niekuo nėra susipykęs, o Klubo vadovę visada pagarbiai vadina „Tamsta“.

Klubo nariai kartais geranoriškai pasišaipo iš Olego pavardės, pavadina jį „Meškinu“. Per ekskursijas, kur tik pamato kokį meškiną, tuoj ir stato Olegą Medvedevą šalia nufotografuoti.

Linkime Tau, Olegai, sveikatos, ištvermės, toliau būti mūsų ištikimu draugu!

Danguolė Survilaitė
Klubo „13 ir Ko“
vadovė

Laiškai Klubui

Gerbiamoji Danguole,

Ačiū už „13 ir Ko“ žurnalą. Labai aktualu jį pasiskaityti, nes randu atsakymų į daugelį sau pačiai užduodamų klausimų. Kaip visada, atsiųstus žurnalus pasidalysime tarpusavyje.

Kauno klube „Bičiulės“ daug esminių pasikeitimų. Ligoninė iš Muitinės 2 išsikėlė į S. Dariaus ir S. Girėno gatvę. Savų klubo patalpų mums dar kol kas neatsirado, nes ligoninėje vyksta remontas, bet čia galime rengti klubo susitikimus kas trečią mėnesio ketvirtadienį.

Vieta klubo susitikimams labai nepatogi, nes S. Dariaus ir S. Girėno gatvė yra miesto pakraštyje, o į ją važiuoja tik vienas autobusas, ir tai – kas kelios valandos. Mikroautobuso maršrutas panaikintas visai.

Pasikeitė dotavimo tvarka, nes anksčiau mes pateikdavome projektus klubo veiklai organizuoti bent penkiems savivaldybės skyriams, o dabar viskas sujungta į vieną bendrą fondą, ir atsakymą, ar būsime finansuojami, gausime ne anksčiau kaip vasario viduryje. Panašu, kad po tokių pertvarkų Kauno savivaldybėje klubo finansavimas nukentės.

Siunčiu nuoširdžiausius linkėjimus Jums ir žurnalo „Klubo „13 ir Ko“ žinios“ redkolegijai.

Margarita Buržinskienė
Kauno klubo „Bičiulės“ pirmininkės
pavaduotoja

Diskusija

„Klubo „13 ir Ko“ žinios“
2007, Nr.4 (38)

Apie neveiksnumą ir nepakaltinamumą

Perskaitęs jūsų žurnale Ladzijaus straipsnį „Apie vieną opų klausimą“, norėčiau su juo padiskutuoti.

Aš nemanau, kad visi nusikaltėliai, kurie tiriami Utenos psichiatrijos ligoninėje, lengvai pripažįstami nepakaltinamais. Visų pirma, tokia ekspertizė trunka, kiek žinau iš spaudos, apie 30 – 45 dienas. Tiek laiko įtariamasis stebimas ligoninėje. Jį stebi ne tik gydytojai, bet ir sesutės (arba slaugytojos), kurios kasdien rašo dienoraštį, ką ligonis veikia, kokia jo būklė. Taigi nemanau, kad sveikas žmogus galėtų visą mėnesį ar ilgiau nuo ryto iki vakaro vaidinti psichikos ligonį. Manau, jog toks „artistas“ būtų greitai išaiškintas.

Ir apie neveiksnumą. Žmogų gali teismas pripažinti neveiksniu jam net nedalyvaujant teismo posėdyje. Kai priimamas toks teismo sprendimas, žmogui taikomi apribojimai visose srityse. Mano nuomone, toks žmogus galėtų pasiimti savo neįgalumo pensiją, mokėti komunalinius mokesčius, o apribojimus reikėtų taikyti tik didesnės vertės sandoriuose, na, pavyzdžiui, perduoti nekilnojamąjį turtą jam turėtų būti ribojama, kad tokio ligonio kas nors neapgautų ar juo nepasinaudotų.

**Valdas
Palanga**

Knygų lentynoje

Samuel Shem „Vargo kalnas“.

Tyto Alba, Vilnius 2005

Serija „Garsiausias XX a. pabaigos knygos“

Mount Misery Ivy Books, New York, 1998

Rinktinės mintys

Tos gydyklos buvo statomos vadovaujantis neigimo principu: „Dingo protas – dink iš akių“. (17 p.)

Labai baisu būt su ligoniu. Imi svarstyti: „Gal aš sergu? Kodėl ligonis jis, o aš –gydytojas?“ – Jis šyptelėjo man. – Rojau, psichiatrija ne vien mokslas, tai dar ir menas. Kaip jokiaj kitoj medicinos srity, čia išmoksti dirbdamas su kitais. (25 p.)

Psichiatrija yra tavo talento eikvojimas, ir tu netrukus tai sužinosi ir grįši į tikrąją mediciną (iš tėvo laiško gydytojui rezidentui Rojui G. Bašui). (36 p.)

Jis buvo Vargo kalno vyriausiasis gydytojas ir, kaip kitų įstaigų vadovai, pasižymėjo tuo neregėtu nuoširdumu, dėl kurio negalėjai tikėti nė vienu jo žodžiu. (38 p.)

Iš klausimų, prasidedančių „kodėl“, psichiatrijoje menka nauda. Psichiatrai specializacija pasirenka savo trūkumus. (44 p.)

Kuo daugiau pamatau, tuo labiau įsitikinu: jei visi pasaulio psichoanalitikai staiga mirtų, visų pasaulio ligonių sveikata velniškai pasitaisytų. (51 p.)

Vino tėvas, Bostono eruditas, gerai žinomas garsios advokatų firmos teisininkas, nusivylė, kad Vinas pasirinko psichiatriją, nes veltui tikėjosi jį imsiantis vienintelės garbingos medicinos specialybės – chirurgijos. (53 p.)

– Nesupraskit manęs klaidingai. Aš nesu nusistatęs prieš vaistus. Aš juos išrašau, jeigu to reikia. Bet visi suderinamumo tyrimai rodo, kad pusė ligonių išrašytų vaistų nevartoja, o jei vartoja, tai vien todėl, kad jų santykiai su gydytoju geri. O tokie kaip Erolis klaukiai nemoka bendrauti su ligoniais. Tai viena iš dviejų priežasčių, kodėl specializacija jie pasirinko vaistus. – O kokia antra? – Pinigai. – Kalbų terapija miršta. Viršų ima vaistų kaubojai. Jie išrašinėja vaistus, kad nereikėtų bendrauti su žmonėmis. Tai lengviau negu būti žmogiškam su šitaip kenčiančiais. Be vaistų, psichiatras gali užsidirbti tik rašydamas kokią paistalų knygą apie pagalbą sau. (60 p.)

– Tik neterorizuok jų, aišku? Jie tik žmonės – turintys daugiau panašumų į tave ir mane negu skirtumų. Pasitikėk savo intuicija. Netikėk tuo, ką kas nors tau sako. (73 p.)

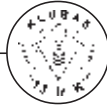
Velniškai sunku matyti skausmą ir nieko nedaryti. Tik pajuntam skausmą ir prasideda: „Jinai kalta arba aš kaltas, arba mano motina kalta, arba mano tėvas kaltas, arba Dievas kaltas“, ir bandom kažką su juo padaryti, kaip nors jį numalšinti. Viskas įvyksta akimirksniu! Suskaudo, – jis spragtelėjo pirštais, – ir štai jau sprendimas! Numaldyt tą skausmą! Puolam gniaužt tą kančią, tarsi ji mus sunaikintų, nors iš tikrųjų, jei pakentėsime ilgiau, išgysim. (89 p.)

– Ką čia, po velnių, šneki – padėti?! – susijaudinęs sušuko jis. – Išgydyti!

– Išgydyti! Psichinį ligonį?! Liaukis, Malikai, neįmanoma...

– Nejuokauju. Žmonės mano, kad terapeutai gali išgydyt žmones, o psichiatrai tik kvailioja. Iš tikrųjų yra atvirkščiai. Širdies ar inkstų ligos neišgydai – tik apgydai. – Jeigu tau pavyks užmegzti ryšį su tokia iš esmės sveika mergina nedelsiant, šią šūdina jos gyvenimo akimirka, ko gero, ji niekada nebemėgins žudyti! Gal sakysi, tada nebūsi jos išgydęs? (90 p.)

... su pacientu...kaip ir su išlepintu vaiku, turi elgtis griežtai, kad darytum jam gera. (169 p.)

– Kelis dešimtmečius jis slepia tabletes burnoj ir taip išvengia visų rimtesnių gydytojų vaistų maniakų antpuolių. Tegul jis išmoko kitus. (182 p.)

Tuomet pamatysime, kad tai, ką vienatvės siaubo apimtas žmogus visada laikė savo paslaptimi ir unikalia liga – tai, ką psichiatrija vadina psychopatologija – iškelta aikštėn iš tiesų yra jokia šurpi liga, ir netgi visai ne unikali, o ganėtinai dažnai pasitaikanti. Ko gero, tai net ne liga, o tik žmogaus esybės dalis. Tie žmonės gali pradėti semtis jėgų iš savo vaikiško gyvenimo troškimo, o gal net pratykšti gyvenimo džiaugsmu. Tada mes pamatysime, kad geryn yra geryn. (204 p.)

Per tą laiką mes daug ko išmokome apie ligonių išrašymą ir kaip juos parengti laisvės siaubams. Mes įsitikinome, koks pragmatiškas menas yra psichiatrija: kad gražinant žmogų į „tikrovės“ pasaulį svarbiausia ne TEORIJA, METODAS, EGO ar OBJEKTAS, bet jų būsimo būsto smulkmenos, kaip jie maitinsis, ką veiks ištisomis dienomis, kas padės jiems išvengti pražūtingos izoliacijos ir beatodairiško barbariškumo, kurį mes nuolankiai ėmėme vadinti civilizacija. (208 p.)

– Energija nėra kažkoks daikčiukas tavyje, panašus į nedidelį akumuliatorių – energija atsiranda nuo ryšio! (256 p.)

Kiekviena manija – tai pastangos negyventi tikro gyvenimo. ... analizuodamas turi žiūrėti į gyvenimą, ne į maniją. Jeigu džiaugiesi gyvenimu, bendrauji su kitais, gyveni tikrai, jokia manija prie tavęs neprilips. Kad ir kokia ji būtų, ima atrodyti kvaila, nesvarbi – taip iki ausų įsimylėjęs be perstojo šneki telefonu, ir tau nerūpi telefono sąskaita. (340 p.)

– Kai žmogus jaučia esąs matomas, o tu jauti jį tai jaučiant ir matant tave. Kaip tik tą akimirką įvyksta dvasių sąlytis. Štai ir viskas – nieko daugiau nėra. Psichoterapijoje gydymas yra dvasinis veiksmas. (379 p.)

Tada supratau, kad padedamas psichoanalizės gali išmokti pažinti kiekvieną menkiausią savo sielos kertele, bet neturėsi jokio supratimo, kaip bendrauti su aplinkiniais. Išorinis savasties spindesys tave apakins, ir tu nebematysi gijų, siejančių tave su kitais. Prisiminiau Berę kartą sakius, kad šiame pasaulyje, užuot analizavus save, reikia palaikyti gerus santykius su kuo daugiau kitų žmonių. (463 p.)

– Ėmiausi psichiatrijos, kad išmokčiau bendrauti su žmonėmis širdingai, humaniškai. Maniau, kad psichiatrai taip daro. Bet čia mačiau patį nežmoniškiausią elgesį su ligoniais, koks tik begali būti. Čia blogiau negu bendroji medicina.

– Taip, žinau. Čia mačiau daug išsigimimo. Dauguma didelių įstaigų išsigimsta, virsta gniuždymo

sistemomis, kur kažkas visuomet gali valdyti tave, o tu valdyti dar ką nors. (547 p.)

Sunku buvo ne dėl jo negatyvizmo. Pirmą kartą supratau, kaip lengvai aš ir kiti psichiatrai, susidūrę su tokiu kupinu energijos ir fatališko gyvybingumo žmogum, galim griebtis lengviausios išeities: atsitraukti, slėptis, gintis pasitelkdami į pagalbą froidiškus paistalus, aiškinančius gyvybingumą netikusia vaikyste ar biologinius svaičiojimus, esą dėl visko kaltos prastos smegenų molekulės, ir mes greitai galim viską sutvarkyti, nes iš esmės žmonės nesiskiria nuo šunų. Kaip tada, kai okulistas įkiša į rėmelius paskutinius lęšius ir staiga ne tik pamatai, bet dar pamatai, kad iki šiol nematei, taip ir aš supratau, kaip lengvai psichiatrija gali pasiūlyti šimtus būdų paneigti žmonių tarpusavio ryšį ir apšaukti kitą žmogų nesveiku. (566 p.)

Staiga supratau, kad „aš“ sudaro psichiatrijos pagrindą. Ištisa pramonė sukurta psichiatro „aš“ panaudoti tam, kad kalbomis ar vaistais būtų sutvirtintas paciento „aš“ – žodžiu, užburtas ratas. Visos tos teorijos buvo išgalvotos sudaryti sudėtingumo išpūdį, kai iš tikrųjų viskas buvo neįtikėtina paprasta: terekėjo bendrauti su žmogum. Galėjai pamanyti, kad jie išgalvojo tas sudėtingas teorijas ne vien tam, kad apsisaugotų nuo to bendravimo, bet dar ir tam, kad jų pačių „aš“ atrodytų ypatingas, geresnis ar rafinuotesnis – tinka bet koks epitetas – už jų pacientų. Štai toji savižudiška balta amerikietiškos svajonės papilvė: iš paskutiniųjų stengtis, užuot buvus su kitais ar panašiems į kitus, būti ypatingiems, išskirtiniams, individualesniems už kitus. Kokios nesąmonės! Juk iš tikrųjų gydo ne „aš“, o bendravimas. (581-582 p.)

Mes verkėme sielvarto, supratimo ir – taip – meilės ašaromis. Pirmą kartą supratau, kad tai, kas padeda žmonėms per psichoterapiją, neturi nieko bendra su psichologija. Tereikia štai šito – elgtis su kitu žmogiškai, sutarti su juo taip, kad drauge sudarytumėt visumą. Suprask ir mylėsi, mylėk ir suprasi. Meilė, supratimas ir širdgėla – skirtingi žodžiai, turintys vieną reikšmę. „Gydymas, – sakė Malikas, – su protu turi tiek pat mažai bendra, kiek turi meilė“. (600 p.)

Psichiatrija pasidavė bendrosios medicinos modeliui: liga, diagnozė, vaistai. Psichiatrai tapo auka to, nuo ko patys turėjo gydyti savo ligonius: vieno žmogaus izoliacijos nuo kito, vieno žmogaus smurto prieš kitą. Kaip tik tai, nuo ko žmonės susirdgavo, buvo kopijuojama įstaigose, kuriamose jiems gydyti, visuose tuose pasaulio Vargo kalnuose. Rodės, šios neva vienos humaniškiausių medicinos sričių atstovams žmonės dažnai rūpi mažiausiai. Dabar supratau, kad daugybė pasaulinio garso specialistų Varge elgėsi taip, tartum išties tikėtų, jog medicinos priemonėmis galima išgydyti sielos kančias.

Na ir kas, kad menkini individo žmogiškumą – o taip atsitinka visuomet, kai įmeti kažką tokio šiurkštaus kaip vaistai į tokį delikatus organą kaip smegenys? Gal to žmogiškumo visiems jau per akis? (640-641 p.)

...dabar, kai psichiatrai, užuot klausęsi žmonių, pardavinėja jiems vaistus, tikrasis darbas su žmonėmis atiteks geriau ji mokantiems – pačioje Vargo struktūrinės schemos apačioje esantiems slaugytojams, socialiniams darbuotojams, sveikstantiems alkoholikams ir narkomanams bei dvasininkams-konsultantams, tiems, kurie šįmet daugiausiai padėjo pacientams. Tiems, kurie diena po dienos būdami su ligoniais padėjo jiems sveikti, net kai atsitiktinai su jais susidūrę dalijosi sveiku protu ir išmintimi, įgyta įveikiant kančias, patirtas savo gyvenime.

Jei po daugelio metų paklaustum buvusių pacientų, kas jiems padėjo pasveikti, jie nurodytų ne kokį konkretų vaistą ar psichiatrą, bet ryšį, užmegztą su vienu iš tų žmonių. O bene viltingiausias ženklas dabar buvo tas, kad pacientai būrėsi, steigė bendraminčių savitarpio pagalbos grupes... (653 p.)

Tokia buvo mano, kaip gydytojo, pareiga. Pritaikyti savo patirtį su kitais, patyrusiais kančią, ir savo matymą, atsiradusį iš tos patirties, tam, kad žmogų, balansuojantį ties vadinamąja psichikos ligos riba, galėtum ištraukti į visaverčių žmonių srautą. Žvelgti kaip į natūralų dalyką į tai, kas žmogui atrodo svetima. Tai ir yra gydymas. Šis procesas ir yra gydymasis. Lemiamu žmogaus gyvenimo momentu mes parodome jam atjautą ir šitaip išgydome. Kaip sunku tapo šitose pragariškose ligoninėse ir gydyklose, dūstančiose nuo prietaisų, surambėjusių širdžių ir mirusių sielų, grįžti prie nuoširdžios kančios ir nuoširdaus gydymo. Kiek daug mes praradome! (657-658 p.)

Gydymas – ryšio radimas. Argi ne čia visa prasmė, argi ne tai svarbiausia? (690 p.)

Parinko **Monika Nemanytė**

P.S. Jei pamenate, S. Shemo knygos „Dievo namai“ pabaigoje jaunas daktaras Rojus Bašas objektyviai nustatė, kad pagal visus kriterijus jam tinkamiausia sritis – psichiatrija: „JOKIŲ LIMPIŲ! Kūnų nelieti niekuomet. Nepavargsta kojos. Ilga pietų pertrauka. Išgydai – bent jau taip sako.“ Deja, įkopus į „Vargo kalną“ paaiškėja, kad ir čia dirbti visai nesaldu.

Pastaba: *LIMPIAI – Lauk Iš Mano Palatos. Pacientai, kurie kelia daug rūpesčių gydytojui ir kuriuos reikia „iššitišinti“ („štiš“) į kitą palatą, skyrių arba iš ligoninės.*

„Vargo kalnas“ – daugybę diskusijų sukėlusios knygos „Dievo namai“ tęsinys, kuriame ir vėl iš vidaus vaizduojamas ligoninės – šįkart psichiatrijos – gyvenimas su visais įmanomais trūkumais, skaudžiai parodomi darbuotojų ir pacientų santykiai. Jaunajam gydytojui

karjera ir vėl kelia egzistencinius iššūkius, klausimus ir dilemas, idealizmas ir vėl susiduria su cinizmu ir kančia, tačiau galiausiai meilė ir gyvybės stebuklas viską nugalė.

Margasis Vasarynas

Edmundas Mažonas

Vasario 21 d. buvo pristatytas *Poezijos almanachas 2007 Vasarynas* – tai jau antroji Vasaros ligoninės „Kūlgrindos“ klubo išleista rinktinė, kuria ši nevyriausybinė organizacija pažymėjo savo VII-ąjį gyvavimo jubiliejų. Labai gaila, kad nedalyvavau šios gražiai apipavidalintos knygos pristatyme, tačiau galiu pasidalyti savo nuomone bei išpūdziais apie ją.

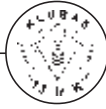
Literatūros almanachas – tai „iš įvairių autorių kūrybos sudarytas rinkinys teminiu, žanriniu, teritoriniu principu“ (tarpt. ž. žodynas). Sprendžiant iš kūrybos, šis rinkinys visų pirma buvo sudarytas *teritoriniu* principu, t.y. eilės – iš Vasaros ligoninės; temomis ir žanrais rinktinė labai marga. Tuo ir norėčiau pradėti.

Saulius Pečiulis, „Kūlgrindos“ vadovas, *Vasaryno* įžangoje primena, kad mes, psichikos paslaugų vartotojai, esame sukūrę tarsi autonomišką bendrojo kultūrinio gyvenimo skiltį, subkultūrą (pakultūrę) – kaip ir kiti neįgalieji arba kitokios mažumos, pvz., tautinės. Kai kurios iš eilių, primena S.Pečiulis, yra virtusios ligoninės vietiniu folkloru, o romantiškoje Vasaros ligoninės aplinkoje gimsta šilti santykiai, draugystė, meilė, taigi dalis ir šių išgyvenimų eilėmis, dainomis išilieja į vietinę tautosaką. Kuriamos ir humoristinės eilės. Knyga iliustruota nespaltovais grafikos darbais, piešiniais, meninėmis fotografijomis, rankdarbių nuotraukomis.

Tačiau ne bet koks surimavimas, sueiliavimas yra poezija. Sakytume – linksma, jei nebūtų liūdna rinktinę pradėti čiastuškomis, arba, kaip sako suvalkiečiai, talalinėmis, kurių didesnioji dalis savo forma labiau primena ikimokyklinio ar pradinukų lygio paeiliavimus:

*Gera mums gyventi kaime,
Susikūrėm savo laimę;
Turim ūkį, karvę, trobą,
Tris vaikus ir savo bobą.
(„Gera kaime“, 8 p.)*

*Birželis – pirmas vasaros mėnuo
Išyla upėse vanduo.
Po pievas braidžioja gandrai,
O kokie nuostabūs orai.
(„Vasara“, 10 p.)*

*Laborantės be skarelių,
Pilsto vyną iš bonkelių.
Be skaros pamatę mus,
Šaukia – premijos nebus.
(„Vyno gamykla“ 11 p.)*

Tokiai „poezijai“ paskirti pirmieji šeši puslapiai. Galbūt taip sudarytojų ir buvo sumanyta: pradėti prasčiausiais paeilavimais ir tęsti vis geresne kūryba? Kad ir kaip būtų, nenorėčiau, kad mane pristatytų kaip tokios subkultūros atstovą. Ir toliau spausdinami panašaus pobūdžio kitos moters kūrinėliai, tik čia pirmasis eilėraštis, kurio nuotaika šiaip jau atspindi senojo kaimo gyvenimą, lyriškumą, prasideda gana keistai:

*Staklėse mergšės audė drobę,
Audė ir dainavo
Apie lino baltą drobę
Ir laimužę savo.
(„Audimas“, 13 p.)*

Paryškinau tas „mergšes“ – tarp baltų drobių, be to, dar ir audžiančias, dainuojančias apie „laimužę“. Mergšė – na, tai... Bet ne, čia jos anaipol ne asocialios, tik suskamba iš tiesų stulbinamai. Panašiai, jei parašytume „brangūs artojų eilėraščiai pašlemėkai“. Rinktinėje pateikta mažne dvidešimties autorių kūryba, ir čia tikrai rasime labai daug puikių eilių, tik ... norėčiau atkreipti dėmesį į keistą neapdairumą: 66 puslapyje po patriotiškų S.Pečiulio eilių apie tautos dvasią įkūnijantį karžygi ant balto žirgo, Motiną Tėvynę, Dievą kaip iliustracija įdėtas piešinėlis su išpampusia aukštelninka pele, piešinuko pavadinimas – „Po Kalėdų švenčių“...

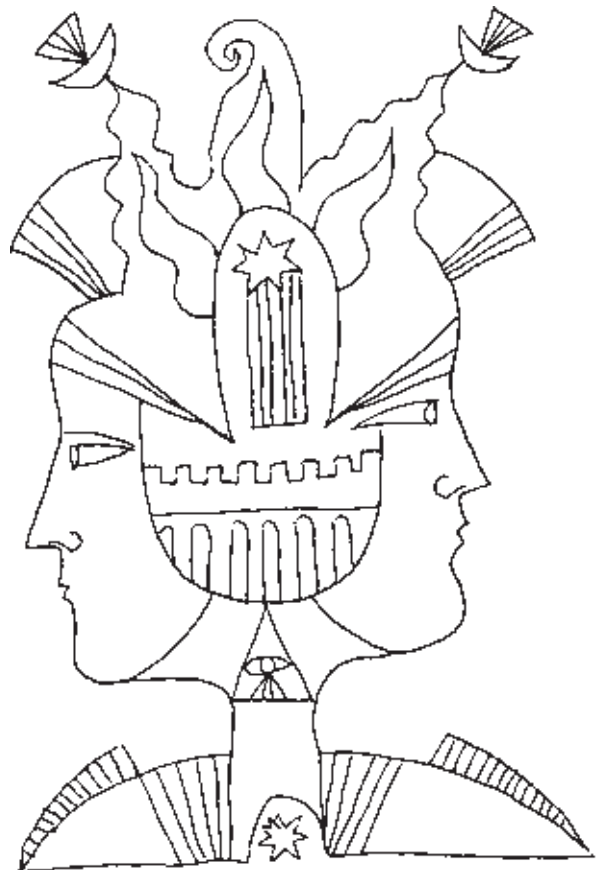
Taigi nepasakysi, kad sudarytojai būtų kruopščiai išrinkę knygai eilėraščius, iliustracijas derinę prie kūrinio turinio. Šis almanachas – tikras šiupinys, tad jame gali rasti visko: tai ir labai jautrios, skausmingos Irenos Vidos Kaziūnaitės eilės, kur susipina asmeniniai, religiniai ir būties prasmės paieškų išgyvenimai, Gajos Lamosovienės trapūs žingsniai ant mirties ir gyvenimo, neviltingos ir ilgesio lyno, taip pat ir iš visos rinktinės išsiskiriantys, kartais siurrealistiški baltieji, be skyrybos ženklų Andriaus Šimonio eilėraščiai, liepsningas, įkvepiantis S.Pečiulio kūrinys „Mes riteriai“. Reikia pastebėti, kad *Vasarynas* šiuo laikotarpiu unikalus tuo, kad jame spausdinami net **26 eilėraščiai originalo, rusų kalba** – tai tikrai labai svarbu, nes rašantys mažumų

kalbomis taip pat turi teisę būti išgirsti, ir tam nereikia atskiro leidinio: jie gali būti įtraukti į bendrąjį Lietuvos psichikos paslaugų vartotojų kontekstą, kaip tai padarė *Vasaryno* leidėjai.

Kritikuojant nesunku parinkti akis badančių trūkumų, tačiau, jei norėtume iš esmės panagrinėti visą rinktinę, rašyti prireiktų tikrai daug: joje aptiktume ne vieną originalią sentenciją, poetinių perliukų, įdomių filosofinės minties vingių. Ir tai nenuostabu: daug kūrinų – daug savitai vidinį pasaulį atskleidžiančių žmonių.

Linkėdamas „Kūlgrindos“ klubui ateity tobulėti, būti išrankesniems ir atsižvelgti ne tik į leidinių storumą, bet ir į jų meninę vertę, šią savo apžvalgėlę norėčiau užbaigti *Vasaryne* spausdinamo Stasio Povilaičio jaunesniojo linksmomis, tarmiškomis eilėmis, kurių mintys turbūt geriausiai atspindi „Kūlgrindos“ klubo dvasią ir galėtų būti visų mūsų siekinys:

*Negalumą versk į galią,
Mesk: Aš silpnas, bais trapus
Įkalbėki sau sveikata,
Amžins tu ir atsparus.
Negalią paversk sveikaton –
Gamtoje nēr negalių;
Tegyvuvo sveiki ligoniai,
Ką sveikiausi tarp sveikų
(Ką stipriausi tarp silpnų)
Negalumą verskim galion!..*

Rimtauto Oškučio piešinys.

Kūrybos puslapis

Didelis darbas – priešus mylėti:

Jos išsvajotųjų man tenekesti,
Guost ją už kalnę, man padaryta,
Kaltintam jos – save patį daužyti,
Klykiantį vaiką įpykus priglausti.

Dieve tu mano: Kam šito reikia? –
Kryžiai, bažnyčios, fasadinės mišios,
Mišios – pro ašaras,
Ašaros – kanklės,
Kanklės – ant kilpos,
Kilpa – ant mazgo.

Narpau ir narpau
Nauja ir sena.
Sena – randai,
Nauja – tai sena.

Džiaugsmas iš skausmo
Krauju kanklėm varva.
Kanklės – ant kilpos,
Kilpa – ant mazgo...

M. iš Kauno

Valinijos Stasaitienės piešinys.

Vidurys. Pusiaunaktis. 24⁰⁰

Kas tai? Paros vidurys, savaitės vidurys (antradienis – trečiadienis, Mitwoch, vokiškai) ar tai tiesiog pulsas, bandant rasti išeitį iš paprastų gyvenimiškų situacijų? Kompromisas... Aukso vidurys. Bet pats žodis „auksas“ tiek pretenzingas, kad negali šiame žody rasti to, ko ieškai.

Tiesiog įtrauk dėmą. Matai, kiek langų aplink dar neužgesę, ir visi jie – skirtingi: pro vienokias naktines užuolaidas spingsi purpurinė, karališka spalva, pro kitas – taikioji žalia, o dar kur – tas pats proziškiausios vidurdienio saulės gelsvumo auksas.

Galbūt tai ir yra džiaugsmas, kai tamsoje matai šviesą, nors ir – tamsu. Galbūt skaudžiausia yra būtent tai, kad esi toks turtingas:

Matai auksą, Kašmyro karaliaus apdarą ir sodrią vasaros žalumą saulėje. Jei pavargai – išjunk visas šviesas: padėk šalin pieštuką, užtrauk užuolaidą ir užsimerk. Būsi tamsoje, bet paprasčiausia naktinė lemputė prie tavo rašomojo kam nors ten, tamsoje – galbūt – uždegs šviesą: taikią, ramią, saugią ir neklystamą, kaip tavo žodžiai – neištarti...

Edmundas Mažonas

Humoras

Jeigu tau akyse žalia, nereiškia, kad atėjo pavasaris.

Ligoninėje:

- Daktare, o kodėl jūs man pakeitėte vaistus?
- O iš kur jūs žinote?
- Na, matote, anksčiau, kai aš išmesdavau tabletes į klozetą, jos plaukdavo, o dabar – skęsta.

Pas psichiatrą į kabinetą išliaužia žmogus. Psichiatras pažvelgia į jį ir klausia:

- Taip... Kas jūs? Driežiukas, gyvatė, vėžlys?
- Ne, daktare... Aš tiesiog aukščio bijau...

Dama kiekvieną naktį sapnuodavo nuostabią miškų apsuptą pilį. Kartą ji išvyksta kelionėn ir netyčia patenka į savo sapnuotą pilį. Ji nusprendžia žūtbūt ją nusipirkti.

– Deja, madam, – sako pilies sargas, – pilis neparduodama, nes ji yra apsėsta...

- O kas ją apsėdo?
- Jūs, madam...

Pacientas pas gydytoją:

- Ar galima gripo profilaktikai apsiliesti šaltu vandeniu ir šaltyje lakstyti vienais apatiniais?
- Žinote, jau geriau gripas nei šizofrenija!

Zigmundo Froido kartą paklausė:

- Sakykite, kaip geriausiai išsirinkti žmoną?
- Tai labai paprasta: papasakokite jai kiek įmanoma daugiau, kiek įmanoma įvairesnių anekdotų.
- Ir?
- Tiesiog stebėkite jos reakciją: kuo geriau ji turi išvystytą humoro jausmą, tuo daugiau ji turi kompleksų, o kuo daugiau ji turi kompleksų, tuo ji bjauresnio būdo.

Dramaturgas apsilankė pas psichiatrą. Šis jam įrodinėja, kad „Makbetas“ – tai Šekspyro kūrinys, o ne paties dramaturgo šedevras. Dramaturgas susiraukęs:

- Įdomu, kuris iš mūsų turime problemų? Kai praėjusį kartą kalbėjome apie „Hamletą“, jūs taip pat atkakliai bandėte jį priskirti kažkokiam Šekspyriui.

Dažytojas dažo psichiatrinę ligoninę. Priena pacientas:

- Tu į teptuką tvirtai įsikibęs?
- Taip, – sako dažytojas.
- Tai gerai, tada aš kopėčias pasiimsiu.

Jei šalia jūsų prie stalo prisėdo žmogus su kitokiu mentalitetu, neišgyvenkite. Išgerkite, ir jūsų mentalitetai susilygins...

Vyriškis pateko į ligoninę. Slaugė atnešė jam pietus: duonos gabalėlį, pomidoro griežinėlį, pusę kiaušinio, košės šaukštą. Tas pažiūrėjo į visą tą maisto „jūrą“ ir atsiduso:

- O pašto ženklo neturite?
- Kam? – nustebė slaugė.
- Aš mėgstu popiet paskaityti...

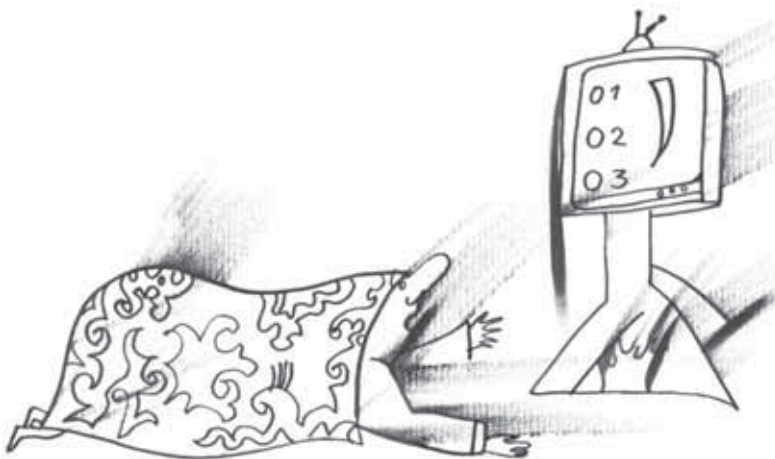
Gyventojas beldžia į kaimyno duris:

- Jeigu jūs nesiliausite groti savo prakeiktu saksofonu, aš išprotėsiu!
- Jau išprotėjai! – atsako iš už durų. – Saksofonas jau dvi valandas tyli.

Mokytoja imasi auklėti didžiausią klasės padaužą:

- Tik pažiūrėk į save! Nesimokai, iš pamokų bėgi, rūkai, skriaudi mažesnius ir didesnius, pravardžiuoji mokytojus, smurtauji prieš direktorių – kas iš tavęs išaugs?! Kur žiūri tavo šeima? Kur tavo tėvas?
- Kalėjime.
- Kur mama?
- Narkomanų dispanseryje.
- Na, o sesuo tavim kodėl nepasirūpina?
- Sesuo nepilnamečių kolonijoje.
- Tai gal brolių turi?
- Turiu.
- Kur brolis?
- Universitete.
- Va, matai! – nudžiunga mokytoja, radusi gerą pavyzdį. – Vadinasi, galima ir iš tokios šeimos prasimušti į šviesų gyvenimą. O kokiame jis universitete?
- Medicinos.
- Tik pamanyk, koks prestižinis universitetas. Taip lengvai ten nepapuolama. O kaip jam ten sekasi?
- Niekaip nesiseka. Jis ten formalino stiklainyje plūduriuoja.

Rimtauto Oškučio piešinys.

– Daktare, ten antroje palatoje guli normalus žmogus. Jis dirba parduotuvėje mėsininku.

– Ach šitas, jam tiesiog didybės manija, jis paprasčiausias profesorius.

Muitinėje tikrinamas kunigo bagažas.

– Kas čia? – klausia muitininkas, rodydamas į trilitrinį butelį.

– O! Tai šventas vanduo iš Luvro šaltinio...

– Jūs juokiatės iš manęs! – šaukia muitininkas, pauostęs butelio turinį.

– Čia konjakas!

– Tebūnie pašlovintas mūsų viešpats! Įvyko stebuklas!

Psichoneurologinėje klinikoje medicinos sesuo klausia:

– Pone profesoriau, ką darysime su vyru, kuris mano esantis vilkas?

Gdytojas:

– Pirmiausia reikia stebėti, kad jo neaplankytų senelė.

Psichiatrijos ligoninė. Vienas pacientas stovi prie akvariumo ir prašo:

– Duok man namus, mašiną, mergū... Tau ką, gaila?

Prieina gydytojas:

– Ligon! Eikite nuo akvariumo! Žuvys kalbėti nemoka.

– Aš jam irgi visą valandą tą patį aiškinu, – piktinasi žuvytė. Prisiskaitė Puškino...

Sėdi du bičiuliai, šaltą degtinę priūbčioja. Po kurio laiko vienas klausia:

- O kur tavo žmona?
- Minske.
- O ką, neblogas šaldytuvas...

Ko neturėtų sakyti važiuodamas vairuotojas nervingam keleiviui:

• Gal ir nereikėjo man tiek prisigerti šiandien per pusryčius.

• Velnias, vėl pradėjo dvejintis akyse.

• Prasideda! Tik epilepsijos priepuolio dabar man ir betrūko.

• Jūs girdėjote tą balsą, kuris ką tik liepė sukti į kairę?

– Ką žmonai lauktuvių pirksi?

– Manau, litrą degtinės.

– Litrą degtinės? Žmonai?

– Ką, manai, neužteks?

Girtas trinasi prie durų ir niekaip negali jų atrakinti. Į jį kreipiasi praeivis:

– Duokite raktą, aš atidarysiu.

– Ačiū. Jūs geriau namą palaikykite, kad jis nesvyruotų.

– Sveiki, mes – iš sociologinės tarnybos, atliekame apklausą. Sakykite, jūs rūkote?

– Ne.

– O kokios rūšies cigarečių jūs nerūkote?

Paroje – 24 valandos. Alaus dėžėje – 24 skardinės. Manote, čia tik šiaip sutapimas?

Alus – geriausias įrodymas, kad Dievas yra, mus myli ir nori, kad mes gyventume laimingi...

Dar 50 gramų ir... aš jau nekilnojamas turtas.

Jei atsiminsiu, papasakosiu labai juokingą anekdotą apie sklerozę.

Faktai ir aktualijos

Svarbios visiems ligoniams dienos

Vasario 11 oji – Pasaulio ligonių diena

Šią dieną 1992 m. įsteigė popiežius Jonas Paulius II. Kiekvienais metais tą dieną pasaulio žmonės raginami nelikti abejingi sergančiųjų skausmui. 2008 m. šios atmintinos dienos tema buvo „Eucharistija, Lurdas ir ligonių sielovadinė globa“. Popiežiaus Benedikto XVI laiške buvo siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į motinišką meilę kenčiantiems nuo skausmo ar ligų vaikams, kitiems ligoniams, įvertinti kilnią sveikatos sistemos darbuotojų misiją. Šimet Sveikatos apsaugos ministerija organizavo sveikatos temomis rašiusių žurnalistų geriausių 2007 m. darbų apdovanojimus.

Vasario 14 oji – Valentino diena

Šv. Valentinas (lot. *Valentinus*) – ne tik meilės, laimingos santuokos, bet ir **alpstanių bei epilepsija sergančiųjų globėjas**. Valentinas buvo krikščionių vyskupas ir kunigas. Kankinio Valentino gimimo diena bei metai nėra žinomi, tačiau pagal Katalikų Enciklopediją Valentinas gyveno III amžiuje, imperatoriaus Klaudijo II laikais. Pasakojama, kad Valentinas išgydė kalėjimo aklą prižiūrėtojo Asterijaus dukterį. Sujaudintas Asterijus iš pagonybės perėjo į krikščionybę. Romos imperatorius Klaudijus labai supyko ant Valentino ir įmetė jį į kalėjimą. Ten Valentina visokiais būdais kankino ir galiausiai jam buvo nukirsta galva. Valentinas drąsiai atlaikė visus kankinimus ir net rašė laiškus kitiems kankinamiems krikščionims, drąsino juos ištvirti ir neatsisakyti savo tikėjimo. Pirmoji Šv. Valentino šventė buvo surengta 496 m. popiežiaus Gelasijaus I laikais. Nuo 1969 m. Šv. Valentino diena buvo pašalinta iš katalikų švenčių kalendoriaus, tačiau vis dėlto Šv. Valentino diena tebebuvo švenčiama Maltos Balzano parapijoje ir kartu išpopuliarėjo visame pasaulyje.

Kovo 21-oji – Tarptautinė miego diena

Aktuali mūsų psichikos sutrikimų patyrusiems asmenims, kadangi nuo miego sutrikimų dažniausiai prasideda psichikos ligos, jie būdingi apie 50 % psichikos sutrikimų patyrusių žmonių. Dažnai mūsų pacientai labai sureikšmina laikiną nemigą ar pasunkėjusį užmigimą, įsivaizduodami, kad turi užmigti tik išgėrę vakarinius vaistus. Nereikia užmiršti ir miego higienos: patalpų vėdinimo, maudymosi ir pasivaikščiojimo prieš miegą.

Balandžio 7-oji – Pasaulio sveikatos diena

Šių metų šūkis – „**Apsaugokime visuomenės sveikatą nuo klimato pokyčių**“. 2008 m. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) mini savo veiklos 60-metį. PSO šiuo metu priklauso 193 valstybės, taip pat ir visos 186 Jungtinių Tautų (JT) narės. Lietuva tikroji šios organizacijos narė yra nuo 1991 m. lapkričio 25 d. ir priklauso Europos regioniniam biurui. Su Pasaulio sveikatos organizacija Lietuva įgyvendina daugiau nei 30 projektų, iš kurių reikšmingiausi yra šie: „Sveikos mokyklos“, „Sveiki miestai“, „Sveikos ligoninės“, „Nacionalinis aplinkos sveikatos veiksmų planas“ (NEHAP), Integruota lėtinių neinfekcinių ligų profilaktika (CINDI), Vidurio Europos valstybių sveikatos apsaugos sistemų reforma, Tuberkuliozės problemų sprendimas Baltijos valstybėse, Narkotikų prevencija jaunimo tarpe, Savižudybių ir depresijos mažinimo, Informacijos sistemos gerinimo, ŽIV/AIDS profilaktikos, Infekcinių ligų stebėjimo, Rūkymo ir alkoholio kontrolės bei kitos.

Balandžio 11-oji – Pasaulio sergančiųjų Parkinsono liga diena

Šią ligą 1817 m. pirmą kartą aprašė gydytojas Dž. Parkinsonas. Tai lėtinė progresuojanti nervų sistemos liga, kuria sergant nyksta galvos smegenų srities, dalyvaujančios judesių kontrolėje, ląstelės, dėl to sutrinka žmogaus judesiai. Šia liga serga 0,3 proc. gyventojų, Lietuvoje – apie 10 tūkst. žmonių. Lietuvos Parkinsono draugija (LPD) įkurta 1997 m. ir vienija daugiau kaip 300 narių. 2001 m. LPD įstojo į Europos Parkinsono ligos asociaciją (EPLA). 2008-04-12 LPD Kaišiadoryse rengia kasmetinę konferenciją, kurioje D. Survilaitė turi skaityti pranešimą apie psichikos sutrikimus sergant Parkinsono liga.

Balandžio 25-oji – Taikos, sveikatos ir derliaus maldavimų diena

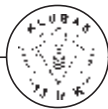
Tai religinė diena, labiau aktuali tikintiesiems.

Gegužės 15-oji – Šv. Dimfno diena

Ji globoja ne tik sergančius nervų, psichikos ligomis, epilepsija, velnio apsėtuosius, ji taip pat yra visų specialistų, kurie rūpinasi tokių ligų kamuojamais žmonėmis, globėja (šiame nr. skaitykite straipsnį apie šią šventąją).

Gegužės 31-oji – Pasaulio nerūkymo diena

Nors didelė dalis psichikos sutrikimų patyrusių asmenų rūko ir tam randa visokių pasiteisinimų (žr. „Klubo žinios“, 2002, Nr.4/18; 2003, Nr.2/20, 2004, Nr.4/26), tačiau visus raginame apskritai mesti rūkyti. Jei

nepavyks to padaryti, skatintume nerūkyti bent tą vieną dieną per metus. O jei ir to nepavyksta padaryti – bent tą dieną sumažinti surūkomų cigarečių skaičių.

Birželio 26-oji – Tarptautinė kovos su narkomanija diena

Nevyriausybinių organizacijų konferencijose, seminaruose dažnai susiduriame su organizacijomis, veikiančiomis prieš narkomaniją. Žinome, kokia tai svarbi ir sudėtinga problema. Nors tarp mūsų Klubo narių nėra piktnaudžiaujančių narkotikais, tačiau linkusių į trunkviliantus – labai daug. Kartais dėl pacientų pomėgio kalti ir gydytojai, lengva ranka paskiriantys tokius vaistus. Šią dieną siūlome pagalvoti, ar neturime žalingo potraukio piktnaudžiauti vaistais.

Duomenis parinko **D.Survilaitė**

<http://www.unriis.lt>

Universali neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos informacijos sistema prie Neįgaliųjų reikalų departamento

Šiame puslapyje spausdinama informacija apie nevyriausybines organizacijas, teisės aktus, projektus neįgaliesiems, naujienos, leidiniai ir kt. Puslapyje yra informacijos apie mūsų Klubą, taip pat pateikiamas internetinis mūsų žurnalo „Klubo „13 ir Ko“ žinios“ variantas nuo 2004 m. Nr.3 (25).

Gerbiami skaitytojai!

Skirkite 2 procentus savo pajamų Klubui „13 ir Ko“ remti.

Klubo adresas: Parko 15, Vilnius 11205

Klubo kodas 191937941

Sąskaitos Nr. LT39 7300 0100 0246 4609

Turinys

15 metų – daug ar mažai?	2
Pacientų teisių gynimas	
Savi namai – geriausia	4
Didvyžių pensionato gyventojų apklausos rezultatai	8
Stigma ir diskriminacija	
Psichikos liga ir stigma šeimoje	9
Klubo kronika	11
Filosofai gina žmogaus teises	12
Reikia kurti pilietinę visuomenę	14
Apie pacientų saugą kalbame vis dažniau	16
Trys dienos Jeruzalėje – įspūdžiai visam gyvenimui	17
Neįgalumas – ne asmens, o visuomenės problema	22
Skaitymai	
Šventoji Dimfna, melski už mus!	24
Žinios iš kitų organizacijų	
Mes – klubas iš Karoliniškių	26
Mūsų jubilatai	27
Laiškai Klubui	27
Diskusija	
Apie neveiknumą ir nepakaltinamumą	28
Knygų lentynoje	
Rinktinės mintys	28
Margasis Vasarynas	30
Kūrybos puslapis	32
Humoras	32
Faktai ir aktualijos	
Svarbios visiems ligoniams dienos	35

Leidžia Klubas „13 ir Ko“ (Respublikinė psichikos sutrikimų patyrusių asmenų ir jų draugų organizacija).

Redkolegija: D.Survilaitė (redaktorė), Z.Samsanavičiūtė, M.Nemanytė, E.Mažonas (kalbos redaktorius).

Maketavo: L.Jakovuk

Redakcijos adresas:

Klubas „13 ir Ko“, Parko 15, LT-11205 Vilnius

Tel.: (8-5) 267 06 13. Faks.: (8-5) 267 15 03

El. paštas: info@club13.lt

www.club13.lt

Kodas 191937941

Sąsk. Nr. LT34 7300 0100 0246 4311

AB „Hansabankas“